

A SHARENTING FOGALMA, ÁTTEKINTÉSE ÉS SZABÁLYOZÁSA NEMZETKÖZI KONTEXTUSBAN*

LENDVAI Gergely Ferenc
PhD-hallgató (PPKE JÁK)

1. Előzetes gondolatok a *sharenting* kutatása kapcsán

Mi a *sharenting*?¹ A téma bevezetéséhez javaslok példának hozni pár, a szakirodalomban is feldolgozott esetet. A *Wren Eleanor* nevet viselő, jelen cikk megírásakor 17,1 millió követővel rendelkező TikTok profil szinte kizárólag a fiókot üzemeltető Jacquelyn két, 4-5 éves korú gyermekét ábrázolja. A videókon gyakran ellentmondásos tartalmak jelennek meg² – így például Wren, a kislány tamponokkal játszik vagy hiányos öltözetben fürdetik – az e tartalmak rosszindulatú felhasználására figyelmeztető kommenteket pedig azonnal törli a honlap adminisztrátora, feltételezhetően a szülő.³ Iskolapeldája a *sharenting*nek Gwyneth Paltrow esete is, aki egy szelfit osztott meg Instagram követőivel, amelyet lányával együtt készített.⁴ Az eset jelentősége az e tanulmányban később taglalt interperszonális, szülő-gyermek közötti konfliktus⁵

* A tanulmány a Kulturális és Innovációs Minisztérium EKÖP-24-3 kódszámú egyetemi kutatói ösztöndíj programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.

¹ A fogalomnak nincs egyszerű és pontos magyar megfelelője, így a továbbiakban is e formában használom, eltekintve az idegen nyelvű kifejezés kiemelésétől.

² E.J. DICKSON: A Toddler on TikTok Is Spawning a Massive Mom-Led Movement. *Rolling Stone*, 2022. július 21. <https://shorturl.at/uX035>.

³ BARNÓCZKI Brigitta: Anya, mit gondoltál? – Ma sem védi semmi rendesen a gyerekeket a túlposztoló szülőktől. *Telex*, 2023. október 9. <https://shorturl.at/kxH06>.

⁴ Giulia RANZINI – Gemma NEWLANDS – Christoph LUTZ: Sharenting, Peer Influence, and Privacy Concerns: A Study on the Instagram-Sharing Behaviors of Parents in the United Kingdom. *Social Media + Society*, Vol. 6., No. 4. (2020); Kamil KOPECKY et al.: The Phenomenon of Sharenting and Its Risks in the Online Environment. Experiences from Czech Republic and Spain. *Children and Youth Services Review*, Vol. 110. (2020).

⁵ Ralf DE WOLF: Contextualizing How Teens Manage Personal and Interpersonal Privacy on Social Media. *New Media & Society*, Vol. 22., No. 6. (2019) 1058–1075.

nyilvánosságában rejlik; a színésznő lánya ugyanis kommentben figyelmeztette anyját, hogy beleegyezés nélkül nem posztolhat róla képet, utalva arra, hogy ezt már korábban megbeszélték,⁶ mire Paltrow annyit válaszolt: „Nem is látszik rajta az arcod!”⁷ Megemlíthető még Cristiano Ronaldo is; a focista legnagyobb fiáról 2021-ig 213 képet közölt, közel 300 millió követő elé tárva a fiú mindennapjait.⁸ Jorge és társai kvalitatív tartalomelemzéséből pedig kiderül, hogy a fiúból lényegében egy alternatív „sztárt” csinált apja a róla való folyamatos posztolással, és arcképét rendszeresen felhasználják mémekhez és egyéb szatirikus tartalmakhoz is⁹ – olyan webhelyeken, amelyekre a fiú nem is regisztrálhatna a platformok szabályai szerint.

A sharenting ugyanakkor nem csak (internet-)celebritásokat érint. Anna Brosch,¹⁰ lengyel kutató példának hozza azt a lengyel férfit, akit 2017 áprilisában három hónap szabadságvesztésre ítélték, mert kétéves fiáról olyan képet tett közzé a Facebookon, amelyen a fiú meztelenül áll, egyik kezében egy sörösüveget, másik kezében saját genitáliáját fogva.¹¹ Az obszcén tartalmakon túl Kamil Kopecky és szerzőtársai kiemelik a sharenting xenofób, rasszista és diszkriminatív aspektusát is, hivatkozva egy csehországi esetre.¹² Az ügy fókuszában egy videó áll, amelyen egy férfi „verd meg rendesen, törd el pár csontját, ne öld meg... tudod kik a »romák«?” szöveggel bátorítja lányát, hogy egy baseball-ütővel püföljön egy párnát. A videót több ezer alkalommal osztották meg Facebookon. Végül kiemelhető, az egyik letragikusabb *sharenting* eset is, a DaddyOFive YouTube-csatorna története. A 2015-ben létrehozott csatornát, amely mintegy 750 000 feliratkozóval rendelkezett 2017-ben, két szülő, Mike Martin és felesége Heather üzemeltették, jellemzően családi és „prank” (heccelés) tartalmakat osztottak meg magukról és öt gyermekükről, három fiúkról és két lányukról.¹³ A szülők ugyanakkor gyakran összemosták az abúzus és a *prank* közti éles vonalat, ennek kárvallottja az esetek többségében a legkisebb fiú, Cody volt.¹⁴ Az édesapa több videóban is agresszíven üvölt és átkozza Cody-t, mivel állítása szerint rosszul viselkedett (ugyanakkor ennek előzményeit gyakran nem közlik a videóban), a fiú pedig sírva menekül apja előtt, többször kérve őt, hogy ne vegye fel a hektikus jelenetet. Egyes videóknak az apa lökdöste legkisebb fiát, idősebb testvéreit pedig arra bízta, hogy üssék

⁶ „Mom we have discussed this. You may not post anything without my consent.” azaz „Anyá, ezt már megbeszéltük. A beleegyezésem nélkül nem tehetsz közzé semmit.”

⁷ „You can't even see your face!”

⁸ Ana JORGE – Lidia MARÔPO – Filipa NETO: ‘When You Realise Your Dad Is Cristiano Ronaldo’: Celebrity Sharenting and Children’s Digital Identities. *Information, Communication & Society*, Vol. 25., No. 4. (2022) 516–535.

⁹ Uo. 522–530.

¹⁰ Anna BROSCHE: Sharenting – Why Do Parents Violate Their Children’s Privacy? *The New Educational Review*, Vol. 54, No. 4. (2018) 78–79.

¹¹ Monika SZCZUROWSKA: Pierwszy w Polsce wyrok za umieszczenie kompromitujących zdjęć dzieci na Facebooku. *Social Press*, 2017. április 10. <https://tinyurl.com/mryd9x3m>

¹² KOPECKY et al. (2020) i. m.

¹³ Rachel DUNPHY: DaddyOFive YouTube Abuse Controversy, Explained. *NY Mag Intelligencer*, 2017. április 28. <https://tinyurl.com/389dnabx>

¹⁴ DUNPHY (2017) i. m.

Cody-t. A csatornát több panaszbejelentést követően letiltotta a YouTube,¹⁵ a két szülőt pedig elítélték gyermekbántalmazásért, amelyért öt év felfüggesztett szabadságvesztést szabtak ki rájuk.¹⁶ A szülőket nem rendítette meg – a szigorúnak nem mondható – büntetés; 2018-ban Twitch csatornát indított a két szülő, 2023-ban pedig az apa „The Martin Family” néven újabb csatornát indított, amelynek mottója: „IGEN mi vagyunk a DADDYOFIVE KIDS, de már nem vagyunk többé gyerekek.”

A *sharenting* a fenti eseteken keresztül behatárolható, kontextualizálható – a példákon keresztül megismerhető a média szerepe a *sharenting* kapcsán, a celebritások és gyermekeik nyilvános „csörtéi” az online térben, a *sharenting* „legújabbmédia” jelenségévé válása és sötét oldalai is.¹⁷ E tanulmányban arra teszek kísérletet, hogy a *sharenting*et ne mint egyedi internetes jelenséget mutassam be, hanem mint egy velünk élő, létező, normalizált,¹⁸ elfogadott és adott digitális jelenséget. Egy olyan jelenséget, amely átível az internetes korszakokon, a mindennapi felhasználó digitális létezésének alappillére, amelyet nem „tetszik” gombok megnyomásában, híres esetekben vagy megosztásokban, hanem társadalmi hatásokban, transzdiszciplináris megközelítésben érdemes elemezni és vizsgálni. Tanulmányom célját tekintve ambiciózus: áttekinteni a *sharenting* jelenségét a társadalomtudomány kutatásainak tükrében és beható képet adni egy olyan jelenségről, amely mindannyiunkat érint.

2. Bevezetés

Jelen írásban a *sharenting* témakörének feldolgozására vállalkozom, különösen a nemzetközi szabályozásra tekintettel. A tanulmány szerkezetét tekintve többlépcsős. Először a *sharenting* fogalmának körbejárására teszek kísérletet, bemutatva a társadalomtudományos publikációkban rendre hivatkozott koncepciókat. E körben magam is vállalkozom, hogy a fogalmak szintetizálásán keresztül egy újabb, az eddigi definíciókban szereplő lényeges elemeket összesítő fogalmat javasoljak, ezzel elősegítve „a kutatási eredmények általánosságának és alkalmazhatóságának, valamint a hozzájuk való hozzáférésnek a növelését.”¹⁹ Ezt követően a *sharenting*re vonatkozó kutatások irányait ismertetem a fentebb taglalt szempontok szerint, különös részletességgel a *sharenting* egyik legkevésbé feldolgozott területére, a jogtudományt, azon belül is a nemzetközi szabályozást érintő kérdésekre tekintettel. Tanulmányom végén egy huszonkét pontból álló javaslatcsomagot kínálok, amely útmutatóként szolgálhat mind a szülők, mind a

¹⁵ Alex HERN: FamilyOfFive: YouTube Bans ‘pranksters’ after Child Abuse Conviction. *The Guardian*, 2018. július 19. <https://tinyurl.com/28c7e8ux>

¹⁶ Daniel VICTOR: Children Taken From Maryland Couple After YouTube ‘Prank’ Videos. *The New York Times*, 2017. május 3. <https://t.ly/cFP9z>

¹⁷ Andra SIBAK – Keily TRAKS: The Dark Sides of Sharenting. *Catalan Journal of Communication & Cultural Studies*, Vol. 11., No. 1. (2019) 115–121.

¹⁸ Tama LEAVER: Born Digital? Presence, Privacy, and Intimate Surveillance. In: John HARTLEY – W. QU (eds.): *Re-Orientations: Translingual Transcultural Transmedia. Studies in narrative, language, identity, and knowledge*. Shanghai, Fudan University Press, 2015. 149–160.

¹⁹ Carina WYBORN et al.: Understanding the Impacts of Research Synthesis. *Environmental Science & Policy*, Vol. 86 (2018) 72.

szabályozók számára, hogy a sharenting negatív hatásai és potenciális veszélyei mérésélhetőek, vagy akár elkerülhetőek legyenek.

A javaslatcsomag keretein belül a kutatási területek hazai bővítését is ajánlom. Ennek két oldalról látom kiemelt szükségességét. Egyfelől, oszta Karen Robinson és munkatársai gondolatait, az ún. „*research gaps*” (találó magyar fordítás hiányában, „kutatási rések”) feltárása egy adott területet érintő kutatási menetrend kidolgozásának szükséges lépése.²⁰ Másfelől, a hazai, kifejezetten sharentingre vonatkozó kutatások száma és azoknak idézettsége rendkívül alacsony mind világ-, mind regionális téren. Ennek komplex okait a tudománymetria művelői pontosabban meg tudják állapítani,²¹ mindenesetre tanulmányom proaktív célkitűzésként ösztönözni kívánja a hazai kutatókat, hogy a sharenting kapcsán általános és a későbbiekben kiemelt, specifikus kutatásokat végezzenek. Vallom, és Cataldo és társainak sharenting-tudománymetriáját elemző tanulmányából is kiderül:²² az a tény, hogy a sharentinget érintő nemzetközi publikációk száma ugrásszerűen megnőtt az utóbbi években,²³ nagyszerű lehetőséget biztosít arra, hogy a hazai kutatások új kutatási perspektívákat (és kihívásokat) és a magyarországi szülők számára is hasznosítható eredményeket proponáljanak. E tanulmány tehát tudományos diskurzusra invitálja a hazai tudósokat és szakembereket, bízva abban, hogy az e tanulmányban prezentált eredmények hasznos alapanyagként szolgálnak majd a jövőbeni magyarországi sharenting-kutatások számára.

Jelen kutatás módszertanilag irodalmi áttekintésre épül.²⁴ A választott módszertan alkalmas arra, hogy a sharenting fogalmát, a sharenting-diskurzus jelenlegi állapotát és a sharentinget érintő témaköröket alaposan, jól körbehatároltan összefoglalja. A szakirodalom kiválasztásánál kiemelt jelentőséggel bírt, hogy a tanulmányok SCOPUS-indexáltak legyenek, illetve a nemzetközi tudományos közegben elismert és megbízható adatbázisokban szerepeljenek. Az áttekintés alapjául kulcsszó-keresést alkalmaztam, az adatbázisok „kapcsolódó tanulmányok” lehetőségeit implementálva. A kulcsszó minden adatbázisban történő keresés során a sharenting volt. A szűk, egy itemből álló kulcsszó keresés oka, hogy jelen kutatás nem kíván túlterjeszkedni a sharenting határain, így nem kíván kitérni különösen a családinfluencerek megítélésére, a gyerekképek történelmi hagyományainak vizsgálatára vagy éppen a gyerekek reklámokban vagy politikai hirdetésekben történő szerepeltetésére.

²⁰ Karen A. ROBINSON, Ian J. SALDANHA és Naomi A. MCKOY: Development of a Framework to Identify Research Gaps from Systematic Reviews. *Journal of Clinical Epidemiology*, Vol. 64, No. 12 (2011) 1325.

²¹ Ld. DEMETER Márton: The Winner Takes It All: International Inequality in Communication and Media Studies Today. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, Vol. 96, No. 1 (2018): 37–59.

²² Ilaria CATALDO et al.: From the Cradle to the Web: The Growth of ‘Sharenting’—A Scientometric Perspective. *Human Behavior and Emerging Technologies* (2022) 1–12.

²³ CATALDO et al. (2022) i. m. 4.

²⁴ Hannah SNYDER. Literature Review as a Research Methodology: An Overview and Guidelines. *Journal of Business Research*, Vol. 104 (2019) 333–339.

3. A *sharenting* konceptualizálása: fogalmi kísérletek és alkalmazásuk

A *sharenting* mint szó az angol „*share*” (osztani, megosztani) és a „*parenting*” (nevelés, szülőség, szülővé válás) szavak összeolvasztásának²⁵ eredménye.²⁶ A *sharenting* kifejezés eredetével kapcsolatban ellentmondó információkkal találkozhatunk. Az Oxford English Dictionary (OED) szerint az első megjelenése a kifejezésnek 2010-re datálható,²⁷ probléma ugyanakkor, hogy a megjelölt forrás a Wayback Machine internet-archívumot felkeresve nem létezik. Sokkal valószínűbb tehát, hogy a szakirodalomban is több helyütt hivatkozott²⁸ első megjelenése a *sharenting* kifejezésnek Steven Leckart 2012. május 12-i cikke volt.²⁹ A cikk elsősorban azt kívánta feltárni, hogy a szülők milyen tartalmakat posztolnak gyermekeikről a Facebookon. E cikkben használja a *sharenting* szót Leckart mint az *overshare* („*over*” + „*share*”) és a *parenting* szó kombinációja, utalva azokra a gyermekeket ábrázoló tartalmakra, amelyeket szülők túlzott mennyiségben osztanak meg közösségi médiafelületükön.³⁰

A *sharenting* fogalmára több szakirodalmi forrásban is egyes angol nyelvű szótárak definícióit javasolják.³¹ A szakirodalom elsősorban két forrást említ e körben: a Collins Dictionary-t (CD) és a már fentebb ismertetett OED-t. A CD 2014-ben regisztrált fogalma szerint a *sharenting*: „*a közösségi média szokásos használata a gyermekekről szóló hírek, képek stb. megosztására.*”

A CD fogalmának fő elemei tehát, hogy a *sharentinget* végző személyek (1) gyermekekről, (2) híreket, képeket és egyéb információkat, (3) megosztanak (talán a „posztolnak” helyesebb kifejezés lenne), (4) a közösségi média, (5) „szokásos” (*habitual*) használata során. Többek között e fogalmat Anna Brosch kritizálta, annak tág megfogalmazása miatt,³² ugyanakkor fontos kiemelni, hogy a CD definíciója általánosságban véve tartalmazza a *sharenting* generális kritériumait. Kérdéses ugyanakkor, hogy mit takar pontosan a közösségi média „szokásos” használata. Fox és Hoy szerint ez egyfajta kiterjesztésnek értelmezhető arra nézve, hogy egyes szülők számára a gyermekekkel

²⁵ SevİM ÇİMKE – D. Y. GÜRKAN – SevİNÇ POLAT: Child Rights Neglect in Social Media: Sharenting. *Güncel Pediatri*, Vol. 16, No. 2. (2018) 261–263.

²⁶ Alicia BLUM-ROSS – Sonia LIVINGSTONE: ‘Sharenting,’ Parent Blogging, and the Boundaries of the Digital Self. *Popular Communication*, Vol. 15., No. 2. (2017) 110–125.

²⁷ Sharenting, n. Meanings, Etymology and More. *Oxford English Dictionary*, 2022. https://www.oed.com/dictionary/sharenting_n?tab=etymology

²⁸ Muge MARASLI et al.: Parents’ Shares on Social Networking Sites About Their Children: Sharenting. *The Anthropologist*, Vol. 24., No. 2. (2016) 399.; Kip KLINE: Ecstatic Parenting: The ‘Shareveillant’ and Archival Subject and the Production of the Self in the Digital Age. *Ethics and Education*, Vol. 15., No. 4. (2020) 464.

²⁹ Steven Leckart: The Facebook-Free Baby. *The Wall Street Journal*, 2012. május 12. <https://t.ly/Wbfra>.

³⁰ RANZINI et al. (2020) i. m.

³¹ Alexa K. Fox – M. G. Hoy: Smart Devices, Smart Decisions? Implications of Parents’ Sharenting for Children’s Online Privacy: An Investigation of Mothers. *Journal of Public Policy & Marketing*, Vol. 38., No. 4. (2019) 414–415.; KOPECKY et al. (2020) i. m.; Antonio GATTO – Antonio CORSELLO – Pietro FERRARA: Sharenting: Hidden Pitfalls of a New Increasing Trend– Suggestions on an Appropriate Use of Social Media. *Italian Journal of Pediatrics*, Vol. 50., No. 1. (2024).

³² BROSCH (2018) i. m. 75–78.

kapcsolatos tartalmak megosztása szerves része a szokásos közösségi médiahasználatnak.³³ Ranzini és szerzőtársai e hipotézist kutatták empirikusan és megerősítették Fox és Hoy tézisé,³⁴ azaz a „szokásos” – bár talán túlságosan is absztrahált eleme a CD fogalmának – összességében arra utal, hogy a legtöbb szülő nem választja el a közösségi médiafelületek általánosnak vélt használatát, így a chatelést, ismerősökkel kapcsolatba lépést, tartalomfogyasztást és a sharentinget, azaz a közösségi médiahasználat egyik, általános funkciójaként tekint rá.

Az OED 2022-ben regisztrálta a szót a szótárban,³⁵ így nagyobb forrásbázis alapján tudták megalkotni a fogalmat: „A gyermekről szóló hírek, képek vagy videók megosztásának tevékenysége vagy gyakorlata a közösségi oldalakon.”

Az OED fogalom nagyban hasonlít a CD 2014-es fogalmára, azzal a különbséggel, hogy előbbi kiemeli a megosztás „aktív” gyakorlatát, utalva arra, hogy a *sharenting tevékenység*, illetve *explicit*e megemlíti, hogy a *sharenting* videó is lehet. Fontos ugyanakkor kihangsúlyozni, hogy az OED fogalom nem tartalmazza a „szokásos” kifejezést, ellenben kapcsolódó fogalomként említi az „*overshare*”-t.

A szakirodalomban több fogalmi kísérletet is használnak. Egyik kiemelkedő, rendszeresen idézett szakirodalmi fogalom Stacey B. Steinbergtől származik. Steinberg az alábbiak szerint definiálja a *sharenting*et: [*A sharenting*] *egy kifejezés, amelyet annak leírására használnak, hogy sok szülő megosztja gyermekei életének részleteit az interneten.*³⁶

A fogalom újítása, hogy a közösségi médiát helyettesíti az „internettel.” A definíció kitérítése lehetőséget teremt arra, hogy a sharentinget ne csupán mint közösségi médiajelenséget, hanem jóval inkább internetes jelenségként lehessen értelmezni. A CD vagy az OED definíciói szerint ugyanis például egy nyilvánosan elérhető blogon, egy képmegosztóportálon vagy az egyes csevegőalkalmazások nyilvános csoportjaiban nem számítanak *per definitionem* sharentingnek.³⁷ E fogalomtartalomnak megfelelő terminust használ Blum-Ross és Livingstone is,³⁸ azaz a sharenting az, amikor szülők magukról és gyermekeikről információkat osztanak meg online. Többek között erre a fogalomra épített Barnes és Potter is, akik az ausztrál szülők tekintetében végeztek sharenting-kutatást, amelyben a sharentinget olyan tevékenységként írták le, amikor a szülők fotókat, videókat, történeteket és információkat osztanak meg gyermekeikről.³⁹ Zhao Peng fontos elemmel egészíti ki az információk megosztásáról szóló fogalmi ele-

³³ FOX-HOY (2019) i. m.

³⁴ RANZINI et al. (2020) i. m.

³⁵ GATTO et al. (2024) i. m.

³⁶ Stacey B. STEINBERG: Sharenting: Children’s Privacy in the Age of Social Media. *Emory Law Journal*, Vol. 66., No. 4. (2017) 842.

³⁷ Ld. ehhez: Davide CINO – Laura FORMENTI: To Share or Not to Share? That Is the (Social Media) Dilemma. Expectant Mothers Questioning and Making Sense of Performing Pregnancy on Social Media. *Convergence: The International Journal of Research into New Media Technologies*, Vol. 27., No. 2. (2021) 491–507.

³⁸ BLUM-ROSS–LIVINGSTONE (2017) i. m. 110.

³⁹ Renee BARNES – Anna POTTER: Sharenting and Parents’ Digital Literacy: An Agenda for Future Research. *Communication Research and Practice*, Vol. 7., No. 1. (2020) 12.

met.⁴⁰ A szerző szerint a *sharentinget* olyan kommunikációs magatartásként kell meghatározni, amelynek során a szülők gyermekeik személyes adatait nyilvánosságra hozzák „közvetített” platformokon (*mediated platforms*).⁴¹ Itt különösen fontos aláhúzni az információk megosztásának nyilvános jellegét, hiszen a *sharenting* később tárgyalandó veszélyeinek alapja éppen a gyermekekről szóló tartalmaknak a széleskörű nyilvánossághoz való eljutása. Szintén kiemelendő, hogy Peng leszűkíti a *steinbergi* fogalmat a gyermekek személyes információra.⁴² E helyütt ugyanakkor aláhúzendó, hogy a *sharenting* veszélyei és problémás hatásai túlterjeszkednek az adatvédelmi kérdéseken, így talán javasolt lehet, hogy a személyes adatok inkább példálózva lenne érdeemes implementálni a fogalomba. A *steinbergi* fogalmat részben, az alanyi körre nézve kitágítja Emma Nottingham,⁴³ aki szerint a szülők mellett kifejezett fogalmi elemként lenne szükséges megemlíteni a gyermekek gondviselőit is. Fox és Hoy e fogalmat az alanyi körre nézve tesz egy, később önálló kutatásnak alapul szolgáló javaslatot;⁴⁴ a szerzők szerint ugyanis a *sharenting* nem korlátozható csupán a szülői körre, hanem ki kell terjedniük a nagyszülőkre is (ezt a szakirodalom *grandsharentingnek* hívja).⁴⁵

Romero-Rodríguez és szerzőtársai a CD-fogalomhoz közelítik saját definíciójukat. Szerintük a *sharenting* gyakorlata a (kiskorú) gyermekekkel vagy a gyermekneveléssel kapcsolatos tartalmak megosztására utal az online közösségi médiában.⁴⁶ A szerzők fogalma szerint a *sharenting*nél megemlítenő, hogy kiskorú gyermekekről közölnék képeket a szülők.⁴⁷ Ez a passzus különösen fontos, hiszen a CD, OED, Steinberg és Blum-Ross és Livingstone fogalmak sem húzzák alá, hogy a *sharenting* jelensége a kiskorúakról közölt képeket érintik elsősorban. Bár tág értelmezésben valóban *sharentingnek* minősülhet az, ha egy 85 éves édesapa büszkén posztolja egy, az 55 éves lánya egyetemi tanárrá avatásán készült képét az Instagram felületén, ez a *sharenting* jóval kevesebb aggályt vet fel, mint egy szülő videóposztja, amelyben két éves lánya bőrbetegségének gyógyulásáról tájékoztat egy aggódó szülőkből álló nyilvános Facebook-csoportot. Elsőként Anna Brosch,⁴⁸ később Tartari és társai fogalmazták

⁴⁰ Zhao PENG: Your Growth Is My Growth: Examining Sharenting Behaviours from a Multiparty Privacy Perspective. *Communication Research and Practice*, Vol. 9., No. 3. (2023) 271–289.

⁴¹ PENG (2023) i. m.

⁴² Uo.

⁴³ Emma NOTTINGHAM: Dad! Cut that Part Out! Children’s Rights to Privacy in the Age of ‘Generation Tagged’: Sharenting, Digital Kidnapping and the Child Micro-Celebrity. In: Jane MURRAY et al. (eds): *The Routledge International Handbook of Young Children’s Rights*. London, Routledge, 2019. 1–14.

⁴⁴ Luna STAES – Michel WALRAVE – Lara HALLAM: Grandsharenting: How Grandparents in Belgium Negotiate the Sharing of Personal Information Related to Their Grandchildren and Engage in Privacy Management Strategies on Facebook. *Journal of Children and Media*, Vol. 17., No. 2. (2023) 192–218.

⁴⁵ FOX–HOY (2019) i. m.

⁴⁶ José-M. ROMERO-RODRÍGUEZ et al.: Sharing Images or Videos of Minors Online: Validation of the Sharenting Evaluation Scale (SES). *Children and Youth Services Review*, Vol. 136. (2022) 1.

⁴⁷ Uo.

⁴⁸ BROSCH (2018) i. m.

meg,⁴⁹ hogy a fogalomnak kötelező eleme kell, hogy legyen az a tény, hogy a sharenting potenciálisan veszélyes vagy káros lehet a gyermekek számára.⁵⁰ Brosch definíciója, amelyre többen is visszautalnak,⁵¹ az alábbiak szerint szól: „A szülők sok részletes információt tesznek közzé gyermekeikről fényképek, videók és posztok formájában a közösségi médián keresztül, ami sérti a gyermekek magánéletét.”⁵²

Bár Brosch fogalma kétségtelenül egyedülálló abban a tekintetben, hogy elsőként határozza meg fogalmi elemként a gyermekek jogainak megsértését, túlságosan is egyoldalúan ítéli meg a szerző a sharenting – szerinte kizárólagosan negatív – hatásait.

Israni és szerzőtársai a szülők szemszögéből közelítik meg a fogalmat, leszűkítve a sharentinget a nevelésről szóló online közlésekre.⁵³ Ehhez hasonlóan szűkítő tevékenységi kört említ Thimm, aki szerint a sharenting definíciója a következő: a szülők a közösségi médiát gyermekeik életének megvitatására (*discuss*) használják a gyermekeikről személyes információkat közlő szöveges bejegyzések, fényképek és videók megosztásával.⁵⁴ Bár a potenciális veszélyekre és közvetetten az adatvédelmi kérdésekre való utalás kifejezetten üdvözlendő és összhangban van Peng és Brosch fogalmaival, a thimmi fogalom túlságosan is leszűkíti a tevékenység körét, mivel a *sharenting tartalma nem kizárólag a szülők egymás közti diszkusszióján alapszik, sőt, ez csak egy igen kis szelete a sharenting tartalmaknak*, arról nem is beszélve, hogy az elméleti⁵⁵ és empirikus kutatások eredményei alapján az ilyen típusú diskurzusoknak jellemzően több pozitívuma,⁵⁶ mint negatívuma van.⁵⁷ Ugyan a szülők perspektívájából valóban kiemelkedő jelentőségű, illetve a *sharenting* pozitív aspektusainak szempontjából elengedhetetlen kiemelni a nevelésről szóló tájékoztatás lehetőségét, véleményem szerint, e fogalom nem ragadja meg pontosan a „gyermek” mint a sharenting *szubjektumának* fontosságát.

⁴⁹ Morena TARTARI – Anita LAVORGNA – Pamela UGWUDIKE: Share with Care: Negotiating Children’s Health and Safety in Sharenting Practices. *Media, Culture & Society*, Vol. 45., No. 7. (2023) 1453–1470. Uo. 1454.

⁵⁰ Uo.; Anita LAVORGNA et al.: Criminogenic and harm-enabling features of social media platforms: The case of sharenting practices. *European Journal of Criminology*, Vol. 20., No. 3. (2022) 1041.

⁵² BROSCH (2018) i. m. 78.

⁵³ Sonoo ThadaneY ISRANI et al.: Equity, Inclusivity, and Innovative Digital Technologies to Improve Adolescent and Young Adult Health. *Journal of Adolescent Health*, Vol. 67., No. 2. (2020) 4–6.

⁵⁴ C. THIMM: Mediatized Families: Digital Parenting on Social Media. In: N. DETHLOFF: *Families and New Media. Juridicum – Schriften zum Medien-, Informations- und Datenrecht*. Wiesbaden, Springer, 2023.

⁵⁵ Sebastian WACHS et al.: Online Correlates of Cyberhate Involvement among Young People from Ten European Countries: An Application of the Routine Activity and Problem Behaviour Theory. *Computers in Human Behavior*, Vol. 123. (2021); KOPECKY et al. (2020) i. m. 3.

⁵⁶ Fuat AYDOĞDU – Beyza Şanal GÜNGÖR – Türkan Ayhan Öz: Does Sharing Bring Happiness? Understanding the Sharenting Phenomenon. *Children and Youth Services Review*, Vol. 154. (2023); SHIBAK–TRAKS (2019) i. m.

⁵⁷ Ehhez ld. Amina WAGNER – Lisa Alina GASCHÉ: Sharenting: Making decisions about other’s privacy on social networking sites. *Multikonferenz Wirtschaftsinformatik, 8 March 2018. (Conference proceedings.)* Lüneburg, 2018. 977–988.

A következőkben a fenti fogalmak szintetizálására tesztek kísérletet. Ehhez érdemes a *sharentinget* öt nagy kérdés alapján felosztani: (1) *ki* végzi a *sharentinget*? (2) aki végzi, *mit* csinál? (3) mi a *tartalma* a tevékenységnek? (4) *ki az érintett kör*, aki a *sharenting tárgyául* szolgál? (5) *hol* zajlik a *sharenting*?

Az első kérdés tekintetében három értelmezés adott. Az első, legszűkebb értelmezés szerint *sharentinget* csak szülők végeznek. Ennek fogalmi levezetése logikusnak hat, a kutatások döntő többsége is elsősorban a szülők tevékenységét és magatartását vizsgálja. A második, szűk értelmezés szerint a *sharenting* alanyi köre kiterjed a szülőkön túl egyéb gondviselőkre (így például a gyermeknevelésben aktívan részt vevő keresztszülőre) vagy akár nagyszülőkre is. Ez az interpretáció alkalmasabb arra, hogy a *sharentinget* holisztikus perspektíván keresztül lehessen vizsgálni, ugyanakkor lingvisztikai értelemben okozhat feszültséget, hogy rokonra nézve mennyiben alkalmazható ugyanúgy a *sharenting*, mint egy szülőre. Végül megemlíthetjük a tág értelmezést is, amely szerint a *sharentingelő* személy lényegében bárki lehet, aki egy gyermekről képet posztol. A tág értelmezést azért nem javasolt használni jelen esetben, mert túlságosan is ködössé teszi a szülő/nevelő-gyermek kapcsolat fontosságát. A három értelmezés természetesen nem fedi le hermetikusan az összes lehetséges esetkört. Kérdéses lehet, hogy *sharentingnek* nevezhetjük-e a három kategória alapján, ha egy 26 éves nővér, aki mindenben segíti testvéreit, kipszolja Instagramra, hogy 4 éves húga bőszen legyeket kerget házuk kertjében. A probléma e helyütt nem a diszkrét viszonyból fakad, jóval inkább a nevelés (*parenting*) értelmezéséből, azaz, hogy egy 26 éves nővér – ha nem is szigorú értelmezésben – interpretálható-e egyáltalán 4 éves húga nevelőjeként.

A második kérdés kapcsán, azaz mit csinál az, aki *sharentinget* végez a fenti definíciók összességében – egy-két kevésbé pontos kísérletet leszámítva – szubsztanciálisan megegyeznek. Ennek értelmében a *sharenting* minden esetben aktív tevés, amely elsősorban információk megosztását jelenti. E helyütt ugyanakkor feltétlenül javasolt a megosztás nyilvános jellegére is kitérni.⁵⁸ Központi kérdés, egyben feltétel is, hogy a *sharenting* széles körhöz elérjen, azaz lényegében kilépjen a *sharentingelő* és a gyermek kapcsolatából és potenciálisan elérhető legyen egy nagyobb nyilvánosság számára. A potenciálisan szó kiemelésének oka, hogy a *sharenting* fogalmának nem része, hogy tartalom valóban elérjen sokakhoz. Példával bemutatva, egy budapesti anya, aki videókat oszt meg kisfiáról a Facebookon, nem akkor végez *sharentinget*, ha ezt a videót Sopronban vagy akár Svédországban más felhasználók megnézik, hanem akkor, amikor nyilvánosan közli a platformon a tartalmat és ezzel *lehetőséget teremt* a soproni és svéd felhasználóknak a tartalom elérésére; a nyilvánosság tehát e kontextusban a nagy közönség elérésének objektív lehetőségét jelenti.

A harmadik, tartalomra vonatkozó kérdés kapcsán is általánosságban véve összhangot lehet felfedezni a fent tárgyalt definíciók tekintetében. A *sharentingelő* tehát a gyermekről *tartalmat* oszt meg nyilvánosan. E helyütt is két értelmezést vehetünk alapul. Tág megközelítésben a gyermekről közölt tartalom minden olyan információ és formát (írott, audio, vizuális és audiovizuális) magában foglal, amely a gyermeket

⁵⁸ WACHS et al. (2021) i. m. 7.

személyében érinti, Tama Leaver szerint a sharenting körébe tartozik a terhesség alatt a magzatról megosztott információk is.⁵⁹ A leginkább Peng⁶⁰ és Brosch⁶¹ által proponált szűk értelmezés a gyermekek magánszférájára, különösen személyes adataira helyezi a hangsúlyt. Ez utóbbi megközelítés leginkább a sharenting veszélyeinél válik igazán fontossá, amikor a sharenting adatvédelmi és magánszférával kapcsolatos problémáit tárgyalom.⁶²

Az érintett kör kérdését – azaz a negyedik kérdést – tekintve egy uralkodó és két kevésbé tárgyalt, ugyanakkor megfontolásra javasolt álláspont létezik. Az uralkodó álláspont szerint a sharenting által érintett kör – egyben a sharenting tárgya – a gyermek. Az általános gyermek-fogalom alkalmas arra, hogy a sharenting tartalmi lényegét átadja, illetve arra is, hogy a gyermek státusz jogi divergenciáit áthidalja. Mégis, javasolom, hogy vegyük ismét figyelembe Romero-Rodríguez és társai fogalmát,⁶³ amely a gyermekeknél kiemeli a *kiskorúakat*. Álláspontom szerint, ennek említése kötelező fogalmi eleme a *sharenting konceptualizációjának, tekintve, hogy a sharenting problémás esetkörei nem a 17 éves fiatal felnőtteket, hanem jóval inkább – így a több kutatásban is 13 éves korig vizsgált⁶⁴ – kiskorúak csoportját érintik.⁶⁵ A másik álláspont, hogy a gyermek fogalmába beletartozzanak a méhmagzatok is.⁶⁶ Emma Nottingham ezt az álláspontot az ún. „*meregoround*” trend kapcsán alakította ki, amely során szülők a magzat ultrahangképeitől egészen a születésén át, a kiskorúak felcseperedéséig, legtöbbször videóformátumban dokumentálták gyermeküket.⁶⁷*

Az ötödik, egyben utolsó, kérdés a sharenting helyszíne. Ahogy fentebb is ismerttettem, e kérdésnél alapvetően két válaszlehetőség adott. Az első válasz a közösségi média, azaz a sharenting a közösségi médiafelületeken zajlik, amely gyermekposztolás pedig más felületen történik, az – a fogalom értelmében – nem számít sharentingnek. A másik, tág értelmezés az internet egészére, az online térben zajló tevékenységre utal. Ez utóbbi fogalom alkalmasabb a sharenting fogalmának harmonizálásakor, mivel a sharenting – ahogy fentebb tárgyaltam – nem csak és kizárólag közösségi médiafelületeken történik. Mindenesetre az első álláspont sem elvetendő teljes egészében. Kiemelendő ugyanis, hogy a legtöbb kutatás közösségi médiaplatformokat érint;⁶⁸ így az

⁵⁹ TAMA LEAVER: Intimate Surveillance: Normalizing Parental Monitoring and Mediation of Infants Online. *Social Media + Society*, Vol. 3., No. 2. (2017).

⁶⁰ PENG (2023) i. m.

⁶¹ BROSCH (2018) i. m.

⁶² STEINBERG (2017) i. m.; KELTEY HALEY: Sharenting and the (Potential) Right to Be Forgotten. *Indiana Law Journal*, Vol. 95., No. 3. (2020) 1005–1020.

⁶³ ROMERO-RODRÍGUEZ et al. (2020) i. m. 1.

⁶⁴ LD. RANZINI et al. (2020) i. m. 13.; BARNES–POTTER (2020) i. m.; MERIKE LIPU – ANDRA SIBAK: ‘Take It down!’: Estonian Parents’ and Pre-Teens’ Opinions and Experiences with Sharenting. *Media International Australia*, Vol. 170., No. 1. (2019) 57–67.

⁶⁵ LEAVER (2017) i. m.

⁶⁶ NOTTINGHAM (2019) i. m.

⁶⁷ Uo. 4.

⁶⁸ MARASLI et al. (2016) i. m.; AYDOĞDU et al. (2023) i. m.

empirikus kutatások eredményei elsősorban e felületekről származnak és nem például blogokról (feltételezhetően ennek elsődleges oka az adatfelvétel nehézsége⁶⁹).

A fenti elemzés vizualizációjaként szolgáljon alább egy összesítő táblázat a főbb fogalmi irányvonalakról:

Sharentingelő személye	(1) Legszerűbb értelmezés	(2) Szűk értelmezés	(3) Tág értelmezés	(4) Legtágabb értelmezés
	Csak a szülők	(1) + gondviselők, nevelők, nagyszülők	(2) + szélesebb családi kör	Bárki
Sharentingelő tevékenysége	tartalmak információk megosztása a gyermekről, illetve szülők tapasztalatcseréje			
A sharenting tartalma és formája	(1) Szűk értelmezés		(2) Tág értelmezés	
	személyes adatok és magánéletet érintő információk		Információk, képek, videók, hanganyagok és írott szövegek (1)	
A sharenting tárgya és a sharentinggel érintett kör	(1) Legszerűbb értelmezés	(2) Szűk értelmezés	(3) Tág értelmezés	
	Kiskorú gyermekek	Gyermekek, általánosságban (1)	Gyermekek, egészen a méhmagzat korától kezdve	
Sharenting lokációja	Szűk értelmezés		Tág értelmezés	
	Közösségi médiafelületek		Internet / egész online tér	

Visszacsatolva CD definíciójához egy utolsó konceptuális kérdést érdemes még megtárgyalni; a *sharenting* rendszerességének, szokásosságának problémáját. Van-e különbség a *sharenting* és az *oversharenting* között, vagy lehet használni e két fogalmat mint egymás szinonimáját? Álláspontom szerint a kettő nem feleltethető meg egymásnak; a két kifejezés ugyanis, már csak egyszerű nyelvi értelmezésben is, tartalmilag eltér egymástól. Osztra Pamela Ugwuđike és szerzőtársainak gondolatát,⁷⁰ a *sharenting* a jelenség általános leírását adja, míg az *oversharenting*, azaz a túlzott rendszerességgel („*high frequency*”) történő *sharenting*, csak egy specifikus szegmense a *sharenting*ről való értekezésnek.⁷¹ Ennek értelmében az *oversharenting* fogalma jóval inkább immansens része a *sharenting* diskurzusnak, mintsem szinonimája a *sharenting* fogalmának.

A fenti fogalmakat szintetizálva az alábbi *sharenting* fogalmat javaslom:

A *sharenting* olyan gyakorlat, amely során a szülők, nagyszülők, gondviselők, illetve családtagok nyilvánosan információkat, így különösen írott, vizuális,

⁶⁹ HUSSAIN et al.: A Framework for Blog Data Collection: Challenges and Opportunities. In: *The IARIA International Symposium on Designing, Validating, and Using Datasets (DATASETS 2017)*. (Conference proceedings.) 2017. 35–40.

⁷⁰ Pamela UGWUDIKE et al.: *Sharenting and Social Media Properties: Exploring Vicarious Data Harms and Sociotechnical Mitigations*. *Big Data & Society*, Vol. 11., No. 1. (2024) 1.

⁷¹ Sona KLUCAROVA – Jonathan HASFORD: The Oversharenting Paradox: When Frequent Parental Sharing Negatively Affects Observers' Desire to Affiliate with Parents. *Current Psychology*, Vol. 42., No. 8. (2021) 6419–6428.

audio, és audiovizuális tartalmakat és személyes adatokat osztanak meg gyermekekről (így kiemelten kiskorúakról) az online térben.

4. Sharenting mint kutatási téma

A sharenting kutatások az utóbbi évek során kiemelkedő szakmai és tudományos érdeklődés tárgyai.⁷² Jelen tanulmányban először ismertetem a sharenting szokásokra utaló, kiemelten fontos tanulmányok eredményeit, majd részleteiben elemzem a sharenting jogi szabályozásának kihívásait. A feldolgozott tanulmányok eredményei kapcsán megjegyzendő, hogy összességében jóval szerényebb mennyiségű sharenting-kutatást publikáltak a tradicionálisan Globális Délhez tartozó országokból,⁷³ így a következő fejezetekben a sharenting témakörében született kutatások eredményei alapján elsősorban a Globális Észak országaira nézve lehet következtetéseket levonni.

4.I. Sharenting szokások és attitűdök

A sharenting-szokások és -attitűdök elemzésénél két szempontot vettem figyelembe. Egyfelől, akár első kutatási alkérdésként, azt vizsgáltam, hogy mennyire hasonlóak a kutatási eredmények, azaz, van-e eltérés a sharenting-szokások között regionális vagy időbeli alapon. Másfelől, van-e hasonlóság a kutatóknak a sharenting veszélyeire vonatkozó megállapításai között. Ez utóbbi kérdés abból az okból kifolyólag releváns, mert a sharenting veszélyei szerteágazóak és elképzelhető, hogy adott régió vagy platform szerint más kockázatokkal jár a sharenting.

Az egyik legtöbbit idézett tanulmány Kamil Kopecky és szerzőtársai nevéhez fűződik.⁷⁴ A kutatásban 1460 cseh és spanyol szülő vett részt, a nemek eloszlását tekintve lényegesen több anya, mint apa bevonásával készült a kutatás (%_{anyák} = 81,43; %_{apák} = 18,57). Ugyan a kutatók kiemelik, hogy a felhasznált minta nem alkalmas reprezentatív eredmények kimutatására, az eredmények illusztratív módon jól prezentálták a sharentinggel kapcsolatos aggályokat. Szinte az összes szülő megosztja gyermeke teljes nevét (92,5%), a szülők több mint fele (68,62%) pedig osztott már meg képet gyermeke arcáról. Kiderült továbbá, hogy a szülők döntő többsége osztott már meg képet gyermekéről, és minden ötödik szülő megosztott már olyan tartalmat (főként fényképet), amelyből a gyermek személyazonossága egyértelműen kivehető. A szülők kis százaléka (3,5%) olyan képeket is megosztott már, ahol a gyermek teljesen meztelen. A kutatók megállapították, hogy a szülők nem szándékosan ugyan, de jelentős mértékben megsértik gyermekeik jogait és nem számolnak a sharenting hosszútávú következményeivel. Az anyák előnyben részesítése a kutatás során talán nem véletlen.

⁷² LIPU–SIIBAK (2019) i. m. 58.

⁷³ Ehhez ld. Marton DEMETER: Bung the Gap: Narrowing Global North –Global South Bias Inmeasuring Academic Excellence by Weighting with Academic Capital. *KOME*, Vol. 7., No. 2. (2019) 1–2.

⁷⁴ KOPECKY et al. (2020) i. m.

A sharenting-trendek nemek szerinti vizsgálataiból kiderül,⁷⁵ hogy az anyák sokkal aktívabbak a sharenting terén, mint az apák. Az apák sharenting-szokásait egyedül Campana és társai,⁷⁶ illetve Alexa K. Fox és társai kutatták eddig,⁷⁷ így ez tekinthető egyfajta kutatási résznek is a jövő sharenting-kutatói számára.

Kopecky és társai kutatásához hasonló eredményekkel szolgált Marasli és társai, Wagner és Gasche, illetve Lipu és Siibak tanulmányai is a szülői attitűdök tekintetében. Utóbbi különösen jelentős kutatási eredményekkel szolgált: az észt anyákkal készült fókuszcsoporthoz tartozó interjúk során kiderült, hogy az anyák egyáltalán nem aggódtak a sharenting miatt, és nem vették figyelembe a lehetséges kockázatokat, attól függetlenül, hogy rendszeresen posztoltak gyermekeikről tartalmat különböző felületekre.⁷⁸ A kutatás érdekessége, hogy kiskamaszok (*pre-teens*) is részt vettek a kutatásban, akik egyértelműen kifejezték, hogy zavarja őket szüleik sharenting-gyakorlata és kínos számukra.⁷⁹ Ranzini és társai a szülők adatvédelmi „hanyagságát” az Egyesült Királyságban folytatott kutatásban is kimutatták, azzal, hogy a sharentingnél pozitívumként említhető, hogy a szülők szoros hálózatokba kerülnek barátaikkal és családjukkal.⁸⁰ A szülők „adatvédelmi hanyagságát” egy iráni kutatás is megerősítette. Esfandiari és Yao azt vizsgálta – elsőként – hogy milyenek az iráni szülők sharenting-szokásai.⁸¹ A fenti kutatásokhoz hasonlóan az adatvédelmi vagy magánéleti kérdések nem aggasztották a szülőket. Igazi kulturális érdekesség, hogy az iráni és török szülők sharenting-posztolásánál előfordul, hogy az arab kultúrában honos „nazari” vagy „gonosz szem” emojit tesznek a sharenting-tartalmak leírásába, ezzel remélve, hogy nem éri fenyegetés vagy veszély gyermeküket.⁸²

Visszacsatolva Lipu és Siibak eredményeire, a serdülőkorúak attitűdjében sem látunk kifejezett eltérés regionális szinten. Ouvrein és Verswijvel tanulmánya, amely belga fiatalok részvételével készült, megerősítette az észt eredményeket: a kamaszkorú fiatalokat frusztrálja a szülők sharenting gyakorlata, és úgy érzik, hogy a szülők

⁷⁵ Priya KUMAR – Sarita SCHOENEBECK: The Modern Day Baby Book. In: *Proceedings of the 18th ACM Conference on Computer Supported Cooperative Work & Social Computing*, 2015. február 28.; CINO – FORMENTI (2021) i. m.; FOX – HOY (2019) i. m.; Mario CAMPANA – Astrid Van den BOSSCHE – Bryoney MILLER: #dadtribe: Performing Sharenting Labour to Commercialise Involved Fatherhood. *Journal of Macromarketing*, Vol. 40., No. 4. (2020) 475–491.

⁷⁶ CAMPANA et al. (2020) i. m.

⁷⁷ Alexa K. FOX – M. G. HOY – Alexander E. CARTER: An Exploration of First-Time Dads’ Sharenting with Social Media Marketers: Implications for Children’s Online Privacy. *Journal of Marketing Theory and Practice*, Vol. 31., No. 2. (2022) 185–196.

⁷⁸ LIPU–SIIBAK (2019) i. m.

⁷⁹ Uo.

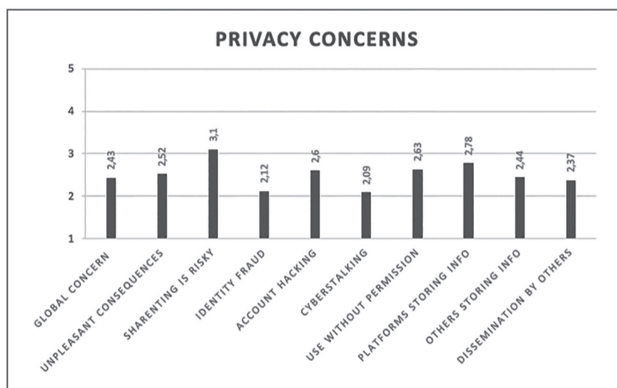
⁸⁰ RANZINI et al. (2020) i. m. Az anyák szempontjából különösen fontos volt a pozitív visszajelzések értékelése is, ehhez ld. Lisa LAZARD: Digital Mothering: Sharenting, Family Selfies and Online Affective-Discursive Practices. *Feminism & Psychology*, Vol. 32., No. 4. (2022) 540–458.

⁸¹ Maryam ESFANDIARI – Junxi YAO: Sharenting as a Double-Edged Sword: Evidence from Iran. *Information, Communication & Society*, Vol. 26., No. 15. (2022) 2942–2960.

⁸² Uo.; AYDOĞDU et al. (2023) i. m.

nem egyeztetnek velük posztolás előtt.⁸³ Ezzel kapcsolatban kiemelhető még Maialen Garmendia és társai felmérése is, akik a 9-17 éves spanyol fiatalok attitűdjét mérték a sharentinggel kapcsolatban szociológia *survey*-k használatával.⁸⁴ A kutatás fókuszja a beleegyezés nélküli posztolásról való vélemény és tapasztalok megosztása volt. A spanyol fiatalok 19%-a válaszolta azt, hogy szülei már posztoltak már úgy sharenting-tartalmat (leginkább képet), hogy bármiféle hozzájárulás vagy beleegyezés kérték volna a gyermektől. A kutatás kimutatta azt is, hogy a lánygyermekeket jobban zavarja az ilyen típusú tartalom megosztás és a lányok gyakrabban kérik meg szüleiket, hogy távolítsanak el róluk készült sharenting-tartalmat.⁸⁵

Végül érdemes kiemelni a professzionális, marketing-alapú sharenting-kutatások eredményét is. Mind Ana Jorge és társai,⁸⁶ mind Beuckels és társai⁸⁷ kutatásából kiderül, hogy a gyermekek adatvédelmét érintő aggályok nem számítanak elsődleges problémának az influencerek számára. Becukels és társai kutatásában külön megkérdezték az influencerszülőket, hogy bizonyos kockázatokat, azok percipiált súlyossága és veszélyessége szerint osztályozzanak. A legmagasabb osztályzatot (3,1/5) az az állítás kapta, hogy a „sharenting kockázatos”, míg a személyazonossággal való visszaélés és a *cyberstalking* nem számított kirívó kockázatnak a szülők szerint.⁸⁸

Magánszférával és adatvédelemmel kapcsolatos aggodalmak Beuckels et al. kutatása szerint.⁸⁹

Figure 2. Privacy concerns.

⁸³ Gaëlle OUVREIN – Karen VERSWIJVEL: Sharenting: Parental Adoration or Public Humiliation? A Focus Group Study on Adolescents' Experiences with Sharenting against the Background of Their Own Impression Management. *Children and Youth Services Review*, Vol. 99. (2019) 319–327.

⁸⁴ Maialen GARMENDIA – Gemma MARTÍNEZ – Carmelo GARITAONANDIA: Sharenting, Parental Mediation and Privacy among Spanish Children. *European Journal of Communication*, Vol. 37., No. 2. (2021) 145–160.

⁸⁵ Uo.

⁸⁶ Ana JORGE et al.: Mummy Influencers and Professional Sharenting. *European Journal of Cultural Studies*, Vol. 25., No. 1. (2021) 166–182.

⁸⁷ Emma BEUCKELS et al.: Work It Baby! A Survey Study to Investigate the Role of Underaged Children and Privacy Management Strategies within Parent Influencer Content. *New Media & Society*, január 26. 2024.

⁸⁸ Uo. 12.

⁸⁹ Uo.

A társadalmi tevékenységek digitális térbe „vándorlása” a Facebook modern családi albumként való aposztrofálása,⁹⁰ vagy éppen az a tény, hogy a szülők több, mint 90%-a oszt meg képet gyermekeiről a közösségi térben,⁹¹ az újmédia korában nem hat meglepőnek. Mégis, a kutatások szerint, a *sharenting* különleges kommunikációs helyzetet idéz elő; a *sharenting*elő szülő ugyanis minden képpel, videóval és egyéb megosztott tartalommal alakítja gyermeke digitális identitását, ezzel páratlan veszélynek kiteve őt.⁹²

A veszélyek kapcsán érdemes distinkciót tenni az internális, pontosabban interperszonális negatív hatások és az externális negatív hatások között. Előbbi elsősorban a családon belüli konfliktusokat takarja; e körbe tartozik többek között a gyermekek negatív attitűdjei a *sharenting* irányába és a „*consent conflict*” (beleegyezés konfliktus). Az externális veszélyek tipikusan a gyermekeket valamilyen külső fél vagy forrás részéről történő veszélyeztetést jelentenek. E körben említésre kerülnek majd a *sharenting*hez kapcsolódó bűncselekmények, a *sharenting* és a pedofília kapcsolata és a digitális identitáslopások is.

Williams-Ceci és szerzőtársai Egyesült Államokban élő szülők részvételével készített empirikus kutatást. A kutatás során a szülőknek egy rövid, közérthető, a *sharenting* kockázatait bemutató videót kellett megnézniük, majd kiemelni a szerintük legfontosabb tanulságokat a *sharenting* kapcsán. A kutatás két kiemelten fontos eredménnyel szolgált:

1. A tudatosító videó megnézését követően a szülők jelentős részének csökkent a hajlandósága olyan képek posztolására, amely a gyermekeket ábrázol.
2. Ennek ellenére viszont a videó nem változtatott azon az attitűdön, hogy a szülők mennyire érzik fontosnak azt, hogy a gyermek hozzájárulását kérjék akkor, amikor posztolnak róluk.⁹³

A második eredmény különösen fontos az internális konfliktusok megértéséhez. Kutatások szerint, egyes szülők úgy tartják, hogy „elvitathatatlan” joguk, hogy gyermekeikről képeket közölhessenek.⁹⁴ Ez az attitűd több szempontból is káros a családon belüli, interperszonális kapcsolatokra nézve. Mind Verswijvel és társai,⁹⁵ mind Ouvrein és Verswijvel kutatásából kiderül,⁹⁶ hogy a fiatalkorúak, különösen a serdülőkorban lévő fiatalok negatív érzéseket táplálnak a szülők *sharenting*-gyakorlata iránt, főként kínos-

⁹⁰ KUMAR–SCHOENEBECK (2015) i. m.

⁹¹ C. MOSER et al.: Parents’ and children’s preferences about parents sharing about children on social media. In: *Proceedings of the 2017 CHI conference on human factors in computing systems*. Denver, CO. (2017) 5221–5225.; Sterling WILLIAMS-CECI: Combating *Sharenting*: Interventions to Alter Parents’ Attitudes toward Posting about Their Children Online. *Computers in Human Behavior*, Vol. 125. (2021).

⁹² Pietro FERRARA et al.: Online ‘*Sharenting*’: The Dangers of Posting Sensitive Information About Children on Social Media. *The Journal of Pediatrics*, Vol. 257. (2023).

⁹³ WILLIAMS-CECI et al. (2019) i. m. 5.

⁹⁴ Claire BESSANT: *Sharenting*: Balancing the Conflicting Rights of Parents and Children. *Communications Law*, Vol. 23., No. 1. (2018) 7–24.; *Parenting for a Digital Future*, 14 Nov 2018.

⁹⁵ VERSWIJVEL et al. (2019) i. m. 7.

⁹⁶ OUVREIN–VERSWIJVEL (2019) i. m.

nak és haszontalannak érezve szülei tevékenységét. Levy 2017-es kutatásából kiderül az is, hogy a fiatalok 71,3%-a érzi úgy, hogy szülei egyáltalán nem tisztelik a magán-élethez fűződő jogait.⁹⁷ Ouvrein és Verswijvel kutatása rávilágít a szülő és a gyermek konfliktusának középpontjára: a szülők – bár sokszor tisztában vannak a sharenting negatív hatásaival⁹⁸ – nem egyeztetnek a gyermekkel a képek posztolása előtt. A kutatásból kiderül, hogy több serdülőkorú gyermek is lényegében „passzív ellenállást” folytat az ellen, hogy a sharenting-tartalmak tárgya legyen: egyedi adatvédelmi beállításokat használnak, priváttá teszik fiókjaikat, ezzel elkerülve, hogy meg lehessen jelölni őket posztokban, töröltetnek bejegyzéseket.⁹⁹ Ahogy Garmendia és társai kutatásából kiderül: az elsődleges probléma, hogy a szülők nem látják, illetve nem ismert előttük, hogy milyen károkat okozhat akár adatvédelmi, akár személyes szinten, ha a gyermek beleegyezése nélkül tesznek róla közzé tartalmat.¹⁰⁰ Az előbbi probléma súlyát fokozza, hogy a legtöbb családon belül sem téma a sharenting adatvédelmi és magánéleti kérdéseinek megtárgyalása, így jelentős divergenciák figyelhetők meg aközött, hogy mit tart helyesnek a gyermek és mit a szülő.¹⁰¹ E tekintetben még súlyosabb, különösen mentális és érzelmi hátrányokat okoz a gyermek számára az influencer-sharenting, azaz amikor a gyermekről marketing célokból osztanak meg tartalmakat.¹⁰²

Externális veszélyek alatt a következők során azokat a potenciális kockázatokat értem, amelyek akkor merülnek fel, amikor egy sharenting-tartalmat legtöbbször harmadik fél/felhasználó valamilyen bűncselekmény vagy szabálysértés megvalósításához felhasználja, ezzel károsítja a gyermek digitális identitását. A gyermekek napi rutinjára, tartózkodási helyére és tevékenységeire vonatkozó részletes információk megosztása – akaratlanul is – olyan betekintést nyújthat a rosszindulatú felhasználók számára a gyermekek életébe, amely által a gyermekek fogékonyabbá válhatnak az online zaklatásra és kizsákmányolásra. Wachs és társai kimutatták, hogy minél több adatot osztunk meg gyermekeinkről, annál inkább kitetté válnak az online gyűlölködésre vagy éppen más online visszaélés elszívására.¹⁰³ A gyermekekről megosztott tartalmak ezen túlmenően a digitális identitással való visszaélés és az adatvédelmi rések kihasználása miatt is problémás lehet. Előbbi tekintetében Lavorgna és társai két problémakört említenek: a gyermek személyazonosságának ellopását és a személyazonossággal való visszaélést.¹⁰⁴ A gyermek személyazonosságát érintő visszaéléseknél tipikusan a gyermek teljes nevét, születési dátumát, iskolájának címét és tartózkodási helyét használják fel. Az adatokkal visszaélő személyek nem egyszer csalárd, illetve

⁹⁷ Eleanor Levy: *Parenting in the Digital Age: How are We Doing?* London, Parent Zone: Making the Internet work for Families, 2017.

⁹⁸ BROSCHE (2016) i. m.

⁹⁹ OUVREIN–VERSWIJVEL (2019) i. m.

¹⁰⁰ GARMENDIA et al. (2021) i. m.

¹⁰¹ LIPU–SIBAK (2019) i. m.

¹⁰² Melanie N. FINEMAN: Honey, I Monetized the Kids: Commercial Sharenting and Protecting the Rights of Consumers and the Internet’s Child Stars. *Georgetown Law Journal*, Vol. 111., No. 4. (2023) 847–890.

¹⁰³ WACHS et al. (2021) i. m. 5.

¹⁰⁴ LAVORGNA et al. (2023) i. m. 476.

hamis számlák létrehozása, hitelfelvétel, vagy más pénzügyi csalások során használják fel ezeket az információkat. A Barclays Bank 2018-as riportja szerint a következő évtized végére a fiatalokat érintő személyazonossági csalások kétharmadát a szülők *sharenting*-gyakorlatára lehet majd visszavezetni, ezzel éves szinten 667 millió font kárt okozva a gyermekeknek, akik banki szolgáltatásokat kívánnak igénybe venni.¹⁰⁵ Manotipya és Ghazinour felhívja a figyelmet a gyermekekről megosztott, főleg kiskorúakról, intim környezetben közzétett képek veszélyei kapcsán a pedofília veszélyeire is.¹⁰⁶ Ezt az aggodalmat erősíti meg egy ausztrál kutatás is, amely szerint a pedofilok által látogatott képmegosztó honlapokon lévő fotók közel fele a közösségi médiáról és családi blogokról származott.¹⁰⁷ Szintén említhető potenciális veszélyként az úgynevezett „digitális emberrablás” (*digital kidnapping*) is. Brosch tanulmánya alapján a digitális emberrablás a személyiséggel való visszaélés egy speciális válfaja, a visszaélő személy a digitális emberrablás során a gyermekről közzétett adatok alapján saját fiókot készít és lényegében egy alternatív életet hoz létre a gyermek számára, ahol a gyermek nevében posztol, közöl képeket, illetve regisztrál különböző szolgáltatásokra.¹⁰⁸

5.2. *Sharenting* a jog kontextusában

A gyermekekről szülők által megosztott tartalmak jogi dilemmák garmadáját hordozza. E fejezetben a *sharenting*et mint jogi kérdést tárgyalom, specifikusan a nemzetközi szabályozási környezet kontextusában, három nagy kategória mentén, arra keresve a választ, hogy a fentebb részletezett veszélyekre létezik-e olyan nemzetközi normarendszer, amely adekvát, átfogó védelmet képes nyújtani. Elsőként, a gyermekek jogainak általános szabályain keresztül mutatom be a *sharenting*et érintő problémákat. E körben szó esik az ENSZ Gyermekjogi Egyezményről, a különböző amerikai szabályokról, a gyermekek védelmének jogi megoldásairól az online térre nézve, különösen a gyermek-influencerek „kizsákmányolása” kapcsán.¹⁰⁹ Ezt követően az adatvédelmi specifikumokat prezentálom, különös tekintettel az európai általános adatvédelmi rendelet adta lehetőségekre és azoknak gyakorlati alkalmazására is, illetve kitérek a digitális szolgáltatásokról szóló uniós rendelet gyermekvédelmi rendelkezéseire is.

¹⁰⁵ Sean COUGHLAN: ‘Sharenting’ Puts Young at Risk of Online Fraud. *BBC News*, 2018. május 21. <https://t.ly/Pv-bh>

¹⁰⁶ Paweena MANOTIPYA – Kambiz GHAZINOUR: Children’s Online Privacy from Parents’ Perspective. *Procedia Computer Science*, Vol. 177. (2020) 178–185.

¹⁰⁷ FOX–HOY (2019) i. m.; STEINBERG (2017) i. m.

¹⁰⁸ BROSCHE (2016) i. m.

¹⁰⁹ Catalina GOANTA – Isabelle WILDHABER: In the Business of Influence: Contractual practices and Social Media content monetisation. *Schweizerische Zeitschrift für Wirtschafts- und Finanzmarktrecht*, Vol. 91., No. 4. (2019) 346–357.

5.2.1. Az ENSZ Gyermekjogi Egyezménye mint nemzetközi alap

2020-ban nemzetközi riportok számoltak be egy holland nagymamáról, aki talán az első sharenting bírósági ügyének alperese volt.¹¹⁰ Az eset szerint a nagymama és unokája között vita alakult ki arról, hogy a nagymama az unoka többszöri kérése ellenére képeket közölt róla a Facebookon és a Pinterest nevű képmegosztó oldalon, amelyeket szintén többszöri kérésre sem volt hajlandó letörölni.¹¹¹ A gerderlandi bíróság döntésében számos, addig talán precedens nélküli kérdést tárgyalt. Felmerült, hogy egyáltalán *kit* kellett volna megkérdeznie a posztolás előtt a nagymamának, figyelembe véve, hogy unokája kiskorú volt és nem adhatott volna beleegyezést jogszerűen. Előkerültek adatvédelmi aggályok is; a GDPR ugyanis, amikor családtagok egymásról például fényképet készítenek és publikálnak, nem minden esetben alkalmazható. Végül felmerült a nyilvánosság kérdése is: ki láthatja a képet a Facebookon, ha a poszt nyilvános és mennyiben változtatja meg e körülmény az ügy megítélését? A holland bíróság a felperes, azaz unoka (és anyja) javára döntött, megállapítva, hogy bár a GDPR hagyományosan nem alkalmazható családi fotók esetében, a beleegyezés (jelen esetben az anya) és a közösségi média nyilvános természete miatt a nagymama megsértette unokája jogait. A nagymamát a bíróság arra kötelezte, hogy tíz napon belül távolítsa el az unokájáról közzétett képeket a két közösségi médiafelületről, azzal, hogy amennyiben nem törli a képeket napi 50 euró bírságot köteles fizetni, aminek teljes összegét 1000 euróban maximalizálták. Az eset számtalan kérdést vet fel. Ha a szülő megadja az engedélyt a képek publikálására, milyen jogi eszközzel éltethet volna az unoka? Jogosult-e a gyermek ebben az esetben a bírsággal érintett összegre? Van-e felelőssége a platformoknak, amelyek mint „nyilvános fórumok” korlátozás nélkül engedik, hogy kiskorúakról képek kerüljenek fel felületeikre? És egyáltalán, feloldható-e a jog eszközeivel a sharenting-dilemma?

A kérdések megválaszolásához érdemes elindulni a kályhától. Ehhez szolgáljon alapul 1989-ben elfogadott, és 1990-ben hatályba lépett ENSZ Gyermekjogi Egyezmény (*Convention on the Rights of the Child*, a továbbiakban: CRC).¹¹² A sharenting kontextusában két rendelkezést érdemes kihangsúlyozni, a CRC 12. cikkét, illetve 16. cikkét.¹¹³ A 12. cikk értelmében „az Egyezményben részes államok az ítélőképessége birtokában lévő gyermek számára biztosítják azt a jogot, hogy minden őt érdeklő kérdésben szabadon kinyilváníthassa véleményét, korára és érettségi fokára figyelemmel. A 12. cikk, bár progresszív és a gyermekek jogainak érvényesülését támogató rendelkezés, kétségtelenül felvet értelmezési kérdéseket. Egyfelől, a CRC nem ad definíciót arra nézve, hogy az „ítélőképesség” pontosan mit jelent. E körben az ENSZ *General Comment* no. 12 (GCn12.) iránymutatást ad a pontos(abb) értelmezés tekintetében.¹¹⁴ E

¹¹⁰ Stacey B. STEINBERG: An oversharing grandma's court case offers lessons on setting boundaries for kids' online privacy. *The Washington Post*, 2020. május 27. <https://rb.gy/duxqtq>

¹¹¹ Rechtspraak.Nl. 2020. <https://rb.gy/obcdlh>

¹¹² Convention on the Rights of the Child (UN).

¹¹³ UGWUDIKE et al. (2024) i. m.

¹¹⁴ General Comment No. 12 (2009): The Right of the Child to Be Heard. <https://shorturl.at/fvDOT>

körben tehát az ítélőképességet eseti alapon kell megállapítani, nem pedig a biológiai életkor szerint (29. szakasz), azzal, hogy az ENSZ maga is kiemeli, hogy az „érettség” nehezen meghatározható kritérium, de összességében jellemezhető úgy mint a „a gyermek képessége arra, hogy ésszerű és független módon fejtse ki véleményét a kérdésekkel kapcsolatban” (30. szakasz). A 16. cikk fekteti le a gyermek magánélet védelméhez való jogát. A rendelkezés szerint: „A gyermeket nem szabad alávetni magánéletével, családjával lakásával vagy levelezésével kapcsolatban önkényes vagy törvénytelen beavatkozásnak, sem pedig becsülete vagy jó hírneve elleni jogtalan támadásnak”, ha pedig ilyen beavatkozás vagy támadás éri a gyermeket, megilleti őt a törvény védelme. Ugwuđike és szerzötársai e rendelkezésből vezetik le többek között a gyermekek védelmének alapját; álláspontuk szerint ugyanis a *sharenting* gyakorlata lényegében a gyermekek számára érzékeny és az ő azonosításukra alkalmas információk megosztásával megvalósítja a 16. cikk szerinti beavatkozás esetkörét.¹¹⁵ Végezetül érdemes a fentiek kapcsán kitérni a CRC 3. cikkére is. A 3. cikk elsősorban annak a kérdését veti fel, hogy a magánszféra védelme (*privacy*) mint a gyermek mindenek felett álló érdeke hogyan és milyen módon közelíthető meg a digitális világban.¹¹⁶ Kravchuk kifejti, hogy bár a magánszféra védelme csak újabban értelmezhető az egyezmény szerinti mindenek felett álló érdekeknek, a *sharenting* talán így is legnehezebben megválaszolható kérdés. A szerző szerint ugyanis az egyezmény és a gyermekvédelmi szabályzatok többsége azt a paradigmát követi, amely a szülőket *támogatja* a gyermek magánszférájának védelmét biztosító intézkedések terén, a *sharenting* viszont pont egy inverz helyzetet teremt; lényegében a szülők tevékenységével szemben kellene védelmet nyújtani, a szülőkre nézve pedig kötelezettségeket megállapítani.¹¹⁷ E helyütt ugyanakkor potenciális jogütközés világlik ki – feltételezve, hogy a magánszféra védelmét mindenek felett álló érdekeknek tartja a CRC, miképpen lehetséges a 3. cikk 2. pontjában meghatározott lehetőség, amely alapján az államok kötelesek figyelembe venni a szülők és törvényesen más személyek jogait? A fentiek alapján megállapítható, hogy a CRC, általános jelleggel, széleskörű védelmet nyújt a gyermekek jogainak, illetve a gyermekek meghallgatásához való jogot több helyen is érvényre juttatja. Mégis, a *sharenting* sajátos „paradox” jellegére¹¹⁸ nem ad egyértelmű választ, különösen azért sem, mert a magánszféra védelmének kontextusában a szülő „természetes védelmezői” a gyermek digitális identitásának¹¹⁹ – miközben jóval inkább veszélyeztetői.

¹¹⁵ UGWUDIKE et al. (2024) i. m. 2.

¹¹⁶ NATASHA KRAVCHUK: Privacy as a New Component of ‘The Best Interests of the Child’ in the New Digital Environment. *The International Journal of Children’s Rights*, Vol. 29., No. 1. (2021) 99–100.

¹¹⁷ Uo. 116–117.

¹¹⁸ NIAMH NÍ BHRÓIN et al.: The Privacy Paradox by Proxy: Considering Predictors of Sharenting. *Media and Communication*, Vol. 10., No. 1. (2022) 371–383.

¹¹⁹ STEINBERG (2017) i. m. 843.

5.2.2. Sharenting az Egyesült Államok jogrendszerének tükrében

A sharenting amerikai jogi recepciójának origója Stacey B. Steinberg 2017-ben publikált *Sharenting: Children's Privacy in the Age of Social Media* c. tanulmánya. Steinberg szerint a sharenting „a gyermeknevelésről szóló diskurzus és a gyermekjogok és a szülői jogok közötti konfliktus jogi elemzésének központi részét” kell képezze.¹²⁰ Állítását két fő témakörre alapítja: (1) a sharenting mint a gyermekeket érintő információk megosztásának veszélyei és (2) a gyermekek jogainak sérülékenysége a sharenting vonatkozásában.

Az első kérdésben érdemes premisszaként bevonni a Pew Research Center 2020-ban készült kutatását. A kutatás, amelyben 3640 amerikai résztvevő volt, külön vizsgálta a szülők tartalommegosztási szokásait, kiemelt kérdésként kezelve a sharentinget.¹²¹ A kutatás egészen drasztikus eredményeket közölt: a szülők 82%-a sharentingelt már közösségi média felületeken, nemek szerint a nők többet mint a férfiak (%_{nők}=89, %_{férfiak}=71), korcsoportonként lebontva pedig kiemelkedően a fiatal, 18-29 év közötti szülők sharentingelnek (87%-uk).¹²² A sharentingelés mögött ugyanakkor, ahogy azt Steinberg is megállapítja egy korábbi, 2015-ös kutatásra hivatkozva,¹²³ jó, pontosabban nem ártó, szándék áll¹²⁴ – a szülők szeretnék megosztani mi történik a gyermekkel a barátokkal és családdal vagy éppen a gyermek sikerét akarják megosztani a közösségi médiafelületeken.¹²⁵ A sharenting központi problémája viszont nem a posztolás mögötti szándék – jóval inkább a posztolás lehetséges veszélye. Steinberg példaként hozza fel azt az esetet, amikor egy anya, aki blogot vezetett a szülőségről, rájött, hogy a blogoláskor közölt képeket egy pedofilok által látogatott honlapra töltik fel – mindezt az ő engedélye és tudta nélkül.¹²⁶ A veszélyek ugyanakkor ennél jóval szerteágazóbbak. Ahogy a C.S. Mott Gyermekkorház kutatásából 2015-ben végzett kutatásból kiderült, a sharentingelő szülők 56%-a posztolt már „kellemetlen” tartalmat a gyerekeről, 51%-uk olyan információkat közölt, amely alapján a gyerek lokációja pontosan meghatározható, illetve 27%-a a sharentingelő szülőknek nem helyénvaló képeket is közölt már gyerekekről.¹²⁷ A sharenting tartalma tehát, azaz a gyermekekről közölt tartalmak, inherensen súlyos és a posztoláskor nem előrelátható veszélyeket hordoznak magukban. A veszélyek beláthatatlanságára példa lehet annak a szülőnek az esete, aki újszülött gyerekekről megosztott egy képet a Facebookon, majd arra lett fi-

¹²⁰ Uo. 842.

¹²¹ Reem NADEEM: Parents' Attitudes – and Experiences – Related to Digital Technology. *Pew Research Center*, 2020. augusztus 27. <https://rb.gy/ct77ue>

¹²² Uo.

¹²³ Maeve DUGGAN et al.: Concerns About Children, Social Media and Technology Use. *Pew Research Center report*, 2015.

¹²⁴ NADEEM (2020) i. m.

¹²⁵ Vö. ROMERO-RODRÍGUEZ et al. (2020) i. m.

¹²⁶ STEINBERG (2017) i. m. 847.

¹²⁷ C.S. MOTT CHILDREN'S HOSPITAL: National Poll on Children's Health. *University of Michigan Health System Report*, Vol. 23., No. 2. (2015).

gyelmes, hogy egy számára ismeretlen profil nem csupán kedveli a posztolt fényképet, hanem saját profilképének is beállította az újszülött fotóját.¹²⁸

A második témakör a gyermeki jogok sérülékenységének dilemmája. Probléma ugyanis, hogy az amerikai jogtudomány által is hivatkozott társadalmi norma azt diktálja, hogy a szülők általánosságban véve a legjobbat akarják gyerekeiknek, ezért a gyermek vélt vagy valós magánszférához kapcsolódó kérései kapcsán konzultálni kell a szülőkkel.¹²⁹ E társadalmi normát, kritikus perspektívából szemlélve a jogi megoldásokat, kényelmes lenne egyfajta, talán *meghaladott* paternalizmusnak nevezni, mindenesetre fontos árnyalni a kérdéskört. Ahogy azt a Bellotti-ügyben a bíróság kimondta, a gyermek magánéletének védelme biztosított lehet, amennyiben a gyerek megfelelő érettséggel rendelkezik, vagy ha ugyan nem rendelkezik megfelelő érettséggel egy adott kérdésben (az ügyben abortusz), de objektíven megállapítható, hogy a gyermek által preferált döntés az érdekeit szolgálja.¹³⁰ Az eseti vizsgálódás melletti érvelés ebben a helyzetben nem csupán kényelmes, hanem egyértelműen a legpontosabb megoldás is; ugyanakkor a *sharenting* jelenség (és a napi több tízmillió gyermekfotó, amely szabadon kering a digitális térben) pont arra világít rá, hogy a gyermekek magánélete kapcsán szükséges lennie standardoknak és több jogi lehetőséggel kell rendelkeznie a gyermekeknek, hogy maguk is felléphessenek magánéletük védelmében – nevezhetjük ezt egyfajta *sharentingre* vonatkozó keretrendszernek is. A kérdés, hogy milyen keretrendszer áll rendelkezésre az amerikai gyermekeknek, figyelembe véve, hogy sem a CRC, sem a később tárgyalandó, GDPR 17. cikkében foglalt törléshez való jog (Haley, 2020) nem nyújt számukra jogi biztonságot, sem lehetőséget.

Elsőként az amerikai jogrendszer egyik gyermekvédelmi sarokkövét a COPPA-t (*Children's Online Privacy Protection Act of 1998*) mutatom be. A COPPA kötelezi a 13 év alatti gyermekeknek szóló weboldal vagy online szolgáltatások üzemeltetőit, illetve minden olyan weboldal vagy online szolgáltatás üzemeltetőit, amelynek tényleges tudomása (*actual knowledge*) van arról, hogy az adott szolgáltatás kereteiben 13 év alatti gyermekektől adatot gyűjtenek, hogy számos gyermekvédelmi rendelkezéseket betartsanak. A COPPA alapján gyermeknek számít minden egyén, aki nem töltötte be 13. életévét,¹³¹ a nekik szóló online szolgáltatások során történő személyes adatgyűjtés az adott online szolgáltatás üzemeltetői részéről főszabály szerint jogellenes.¹³² A hangsúly e helyütt a „főszabály szerint” kitélen van, ugyanis a COPPA a *sharenting* kontextusában legfontosabb rendelkezései a 312.4 §-ban foglalt értesítési és 312.5 §-ban foglalt szülői hozzájárulásra vonatkozó szabályok. Előbbi rendelkezés szerint az adott online szolgáltatás üzemeltetője köteles arra, hogy a gyermekek személyes adatainak gyűjtése, felhasználása vagy nyilvánosságra hozatala előtt a gyermekeket értesítse és ellenőrizhető szülői hozzájárulást szerezzen be, mindezt érthető és átlátható módon.

¹²⁸ Jennifer O'NEILL: The Disturbing Facebook Trend of Stolen Kids Photos. *Yahoo*, 2015. március 3. <https://rb.gy/qc7oio>

¹²⁹ STEINBERG (2017) i. m.

¹³⁰ Bellotti v. Baird, 443 U.S. 622 (1979).

¹³¹ COPPA § 312:2.

¹³² COPPA § 312.3.

Az ellenőrizhető szülői hozzájárulás tehát konjunktív feltétele a jogszerű adatgyűjtésnek. A COPPA meghatároz bizonyos esetköröket, hogy a fenti hozzájárulás miképpen beszerezhető jogszerűen.¹³³ E metódusok közé tartozik például egy hozzájárulási nyilatkozat kiküldése a szülő postai vagy elektronikus címére, díjmentes telefonos hívás vagy videóhívás. A két feltétel teljesülése esetén az adatgyűjtés kivételt képezhet az általános tiltás alól.

Ugyan a COPPA előremutató szabályozása a maga korát megelőzte, számos kritika érte a törvényt, különösen a sharenting tekintetében. Fox és Hoy kiemeli, hogy a törvény szövege nem reflektál pontosan a modern internetes környezetre.¹³⁴ A két szerző megemlíti e helyütt a Facebookot, amely hat évvel az immár 26 éves törvény elfogadása után jött létre és megváltoztatta az adatgyűjtés addigi koncepcióját. Ugyan 2012-ben széleskörű törvényt módosítás alanya lett az akkor 14 éves COPPA, kiterjesztve az adatgyűjtésre vonatkozó szabályokat okostelefonokra, geolokációs adatok gyűjtő applikációkra, továbbá arcfelismerő szoftverekre és internetes kapcsolattal rendelkező fizikai gyerekjátékokra is,¹³⁵ kétséges, hogy a törvény valaha képes lesz nyomon követni a technológiai változások tempóját. Az adatgyűjtés kapcsán Charlotte Yates aláhúzza, hogy a COPPA lényegében „félmegoldást” nyújt az adatgyűjtés tiltása kapcsán.¹³⁶ A COPPA ugyanis lényegében „internetet fogyasztó” egyénként tekint a gyermekre, akinek az adatait szükségszerűen a szolgáltatás igénybevételével gyűjti az adott üzemeltető. Korunkban ugyanakkor a gyermek gyakran nem csak és kizárólag használja („fogyasztja”) a szolgáltatást, hanem maga is tartalmat állít elő.¹³⁷ Ebben az esetben viszont a szülőt semmi nem állítja meg, hogy egy gyermekinflucert lényegében teljesen kitegyen az adatgyűjtésnek, amennyiben a COPPA értesítését elfogadja a gyermek helyett és szülői hozzájárulást is ad. Leah Plunkett kiemeli azt is, hogy a jogalkotó azzal, hogy 13 éves korhoz köti a gyermekfogalmat, rengeteg fiatalot kizár a COPPA védelme alól.¹³⁸ Továbbá, előfutáraként Yates kritikájának, Plunkett úgy tartja, hogy a COPPA arra a hibás előkérdésre épül, hogy „a szülők lehetnek a gyermek magánéletének legfőbb védelmezői.”¹³⁹ A szerző példának hoz klasszikus sharenting eseteket: a szülő kiteszi gyermeke képét a közösségi médiára, ellenőrzi gyermeke aznapi táplálékbevitelét egy erre kifejlesztett appon, nyomkövető alkalmazással nézi gyermeke hollétét. Minden említett esetben adatokat gyűjtene az online szolgáltatók a felhasználótól, aki viszont nem a gyermek, hanem a szülő, így rá nem vonatkoznak a COPPA adatgyűjtési szabályai. Ismét paradox helyzet áll elő – ha a gyermek szeretne

¹³³ COPPA § 312.5 (2).

¹³⁴ Fox–Hoy (2019) i. m.

¹³⁵ Uo. 415.

¹³⁶ Charlotte YATES: Influencing “Kidfluencing”: Protecting Children by Limiting the Right to Profit from “Sharenting”. *Vanderbilt Journal of Entertainment & Technology Law*, Vol. 25., No. 4. (2023) 845–870.

¹³⁷ Uo.

¹³⁸ Leah PLUNKETT: To Stop Sharenting & Other Children’s Privacy Harms, Start Playing: A Blueprint for a New Protecting the Private Lives of Adolescents and Youth (PPLAY) Act. *Seton Hall Legislative Journal*, Vol. 44., No. 3. (2020) 474–475.

¹³⁹ Uo. 475.

egy szolgáltatást igénybe venni (például egy videójátékot szeretne játszani), a szülő hozzájárulása nélkül nem teheti meg, viszont, ha a gyermek nem szeretné, hogy róla képeket tegyen fel anyja a Twitterre, nincs jogi eszköze, amivel meg tudná akadályozni szülőjét a posztolásban. Utóbbi esetben ugyanis elválik, hogy a személyes adatot szolgáltatató és az azzal rendelkező személye – a szülő – mindenféle jogi akadály nélkül, saját hatáskörben posztolhat gyerekeről olyan weblapokra vagy platformokra, amelyeken máskülönben megtagadhatja gyermeke hozzáférését. Ahogy Katie Canales is ural rá, a polemikus helyzet még problémássá válik olyan platformok esetében, ahol eleve az adott platform szabályzata tiltja, hogy egyáltalán regisztrálhassanak 13 év alattiak az oldalra.¹⁴⁰ Kézenfekvő példa erre a Facebook, amelynek általános szerződési feltételei a platform nem használható, azaz sem belépni, sem regisztrálni nem lehet, 13 éves kor alatt.¹⁴¹ Ez két okból is ellentmondásos helyzetet teremt. Egyfelől, a 13 év alatti kiskorúnak semmilyen rálátása nincs és jogszerűen nem is lehet arra vonatkozóan, hogy róla milyen tartalmak kerültek fel a platformra. Másfelől, kialakulhat egy olyan helyzet, ahol a kiskorú „már létezik” a digitális térben, ugyanakkor erről nem tud és nincsenek is eszközei arra, hogy megismerhesse digitális énjét/lábnymát.¹⁴²

Plunkett az amerikai keretrendszer modernizálására „szövetségi törvényjavaslatot” tett.¹⁴³ E törvényjavaslat a *Protecting the Private Lives of Adolescents and Youth* (A kamaszok és fiatalok magánéletének védelme), rövidítve „PPLAY” nevet viseli és négy nagy csoportkör szerint kívánja megreformálni a szövetségi szabályozási keretrendszert. Az első szabályozási csoportkör egy, Plunkett szavaival élve „tápértékjelölési” osztályozó rendszer megalkotása lenne, amelyben standardizált formában, különböző feltételek szerint lennének osztályozva a digitális technológiák. A második szabályozási irányvonal az adatvédelmet érinti. Plunkett szerint élethosszig tartó tilalmat kellene bevezetni a technológiai vállalatok és más adatkezelő szervek, marketing és reklám tevékenységei kapcsán olyan adatokra nézve, amelyek tizennyolc év alatti gyermekeket érintenek. A szerző kiemeli, hogy az adatokra vonatkozó tilalom minden fenti kritérium szerinti adataira vonatkozik, függetlenül attól, hogy ki tette azt közzé, reflektálva ezzel a *sharenting*re. A harmadik szabályozási irány szerint, hasonlóan a reklámozási tilalomhoz, élethosszig tartó tilalom vonatkozna azon magánjellegű adatok felhasználására is, amelyek alapján a fentebb említett szervezetek előrejelzéseket vagy döntéseket hoznának a gyermekek „főbb élettevékenységeikhez” való hozzáférési lehetőségeire vonatkozóan (oktatás, foglalkoztatás, egészségügyi ellátás, biztosítás stb.). Végül, kifejezetten *sharenting*-specifikus javaslatként, a szerző egy specifikus *sharenting*-tartalom eltávolító rendszer implementálását írná elő a szolgáltatók részére.

A PPLAY igen előremutató, és a *sharenting*re elméleti perspektívából tekintve átfogó megoldásokat nyújtó, törvényjavaslatát egyelőre kizárólag a jogirodalom vette

¹⁴⁰ Katie CANALES: Silicon Valley Says Kids over the Age of 13 Can Handle the Big, Bad World of Social Media. Experts Say That’s the Result of a ‘problematic’ 1990s Internet Law. *Business Insider*, 2022. január 14. <https://rb.gy/vm8ulp>

¹⁴¹ Felhasználási feltételek. *Facebook*, 2024. <https://shorturl.at/ABIU9>

¹⁴² BROSCHE (2016; 2018) i. m.; BLUM-ROSS–LIVINGSTONE (2017) i. m.

¹⁴³ PLUNKETT (2020) i. m. 480–485.

figyelembe,¹⁴⁴ se szövetségi, se állami szinten ugyanakkor nem érvényesültek az eddigi jogi kereteket megreformáló javaslatok. Keltie Haley európai jogi nóvummal kívánja javítani¹⁴⁵ az erősen kritizált amerikai jogrendszert,¹⁴⁶ az eltörlés jogának bevezetésével. A következőkben tehát az európai megoldásokról, azok hatékonyságáról, illetve lehetőségeiről, illetve a francia „sharenting törvényről” lesz szó.

5.2.3. *Sharenting a GDPR és a DSA keretében: az európai szabályozás és a nemzeti szabályozások*

Az amerikai szabályozási keretek megtárgyalását követően érdemes ismertetni azokat az európai szabályokat is, amelyek irányadóak és alkalmazhatóak a sharenting-tartalmak tekintetében.

A GDPR-t, azon belül is a 17. cikkben foglalt eltörléshez való jogot több helyen is hivatkozzák kutatók mint a sharenting-tartalmak eltávolítására alkalmas és gyakorlatban is használható rendelkezést és mechanizmust.¹⁴⁷ A törléshez való jog bizonyos feltételek mellett biztosítja az egyének számára a személyes adataik törlésének kérelmezését. A 17. cikk feljogosítja az egyént, hogy az adatkezelők töröltesék adataikat, különösen akkor, ha az információra már nincs szükség az eredeti cél eléréséhez, ha a hozzájárulást visszavonták, vagy ha az adatkezelés jogellenesnek minősül.¹⁴⁸ A törléshez való jog kiterjed azokra az esetekre is, amikor az egyének jogos érdekeik alapján tiltakoznak adataik feldolgozása ellen, vagy ha az adatokat jogellenesen dolgozták fel. A törléshez való jog végrehajtása kapcsán a GDPR megköveteli, hogy az adatkezelők minden egyes kérelmet körültekintően értékeljenek, egyensúlyt teremtve az egyéni jogok és az adatfeldolgozás egyéb jogszerű céljai között. Bessant és Schnebbe szerint a 17. cikk (1) bekezdésének a), b) és c) pontjai irányadóak a sharenting-tartalmakra,¹⁴⁹ azaz a törléshez való jog gyakorlásával lehetne élni, ha „a személyes adatokra már nincs szükség abból a célból, amelyből azokat gyűjtötték vagy más módon kezelték,” amikor az érintett visszavonja az adatkezelés alapját képező hozzájárulását, és az adatkezelésnek nincs más jogalapja [6. cikk (1) bekezdés a) pont vagy 9. cikk (2) bekezdés a) pont vonatkozásában], illetve amikor az érintett tiltakozik az adatkezelés ellen, és nincs elsőbbséget élvező jogszerű ok az adatkezelésre. A 6. cikk érintett pontjai azon jogszerű adatkezelésekre vonatkoznak, amikor az adatkezelés közérdekű vagy az adatkeze-

¹⁴⁴ FINEMAN (2023) i. m.

¹⁴⁵ Keltie HALEY: Sharenting and the (Potential) Right to Be Forgotten. *Indiana Law Journal*, Vol. 95., No. 3. (2020).

¹⁴⁶ STEINBERG (2017) i. m.; FINEMAN (2023) i. m.

¹⁴⁷ HALEY (2020) i. m.; Anna-Maria ISKÜL – Kristi JOAMETS: Child Right to Privacy and Social Media – Personal Information Oversharing Parents. *Baltic Journal of Law & Politics*, Vol. 14., No. 2. (2021); Stanislaw PIASECKI – Jiahong CHEN: Complying with the GDPR When Vulnerable People Use Smart Devices. *International Data Privacy Law*, Vol. 12., No. 2. (2022).

¹⁴⁸ E. S. CHUB: The Right to Be Forgotten: A New Human Right? *Digital Law Journal*, Vol. 3., No. 4. (2022).

¹⁴⁹ Claire BESSANT és Maximilian SCHNEBBE: Does the GDPR Offer a Solution to the 'problem' of Sharenting? *Datenschutz Und Datensicherheit – DuD*, Vol. 46., No. 6. (2022) 353.

lőre ruházott közhatalmi jogosítvány gyakorlásának keretében végzett feladat végrehajtásához szükséges, illetve amikor az adatkezelés az adatkezelő vagy egy harmadik fél jogos érdekeinek érvényesítéséhez szükséges, kivéve, ha ezen érdekekkel szemben elsőbbséget élveznek az érintett olyan érdekei vagy alapvető jogai és szabadságai, amelyek személyes adatok védelmét teszik szükségessé, különösen, ha az érintett gyermek. Ez utóbbit támasztja alá, hogy a (38) preambulumbekzdés alapján a gyermekeknek különleges biztosítékokra van szükségük személyes adataik tekintetében, mivel előfordulhat, hogy nem teljesen értik a lehetséges kockázatokat, valamint a személyes adatok kezelésével kapcsolatos jogaikat. Az adatvédelemnek tehát ki kell terjednie a gyermekek személyes adatainak marketing, profilalkotás vagy a szolgáltatásokat igénybe vevő gyermekektől közvetlenül történő adatgyűjtés során történő felhasználására.¹⁵⁰

Az eltörléshez való jog alkalmazásának premisszája, hogy egyáltalán alkalmazható-e a GDPR a *sharenting*-tartalmakra. E tekintetben a rendelet 2. cikk (2) bekezdés c) pontját érdemes kiemelni, amely alapján a rendelet nem alkalmazandó a személyes adatok kezelésére, ha azt természetes személyek kizárólag személyes vagy otthoni tevékenységük keretében végzik (ún. „*household exemptions*” klauzula¹⁵¹). E körben érdemes felidézni a 18. preambulumbekzdést is, amely a fenti szabályt annyiban specificálja, hogy a 2. cikk (2) bekezdés c) pontja nem értelmezhető azokra az esetekre, amikor szakmai vagy üzleti tevékenységgel hozható összefüggésbe az adatkezelés. Ebből kifolyólag distinkciót kell tenni az üzleti célú és a nem üzleti célú *sharenting* között. Előbbire, a (18) preambulumbekzdés értelmében, nem alkalmazható a 2. cikk (2) bekezdés c) pontjában megállapított kivétel, így a GDPR alkalmazható ezen *sharenting*-tartalmakra, egyetemben a *sharenting*gel érintett gyermek törléshez való jogának gyakorlásával. Annak eldöntése viszont, hogy a nem üzleti célú *sharenting*re vonatkozatható-e a GDPR, jóval komplexebb kérdést vet fel. E helyütt érdemes lehet figyelembe venni az Európai Unió Bíróságának (EUB) egyik döntését, a Lindqvist-ítéletet.¹⁵² Az eset tényállása alapján Bodil Lindqvist asszony honlapot készített egyházközsége számára, amelyen saját magáról és másokról személyes adatokat osztott meg beleegyezésük nélkül. Lindqvist asszony azzal érvelt, hogy a GDPR fentebb említett kivétel-záradéka alá tartoznak a megosztott tartalmak és információk, mivel a weboldal létrehozását személyes tevékenységnek tekintette. Az ügyben az EUB kimondta, hogy a kivétel alá nem tartozhat az interneten történő információmegosztás, mivel az ott közölt tartalmak potenciálisan bárki számára elérhetőek. Ha figyelembe vesszük tehát az esetjogi megállapításokat és a GDPR fentebb citált preambulumbekzdését, megállapítható, hogyha például egy szülő nyilvános profilról posztol gyermekéről, akkor alkalmazható lesz rá a GDPR és a gyermek később élhet a törléshez való joggal. A válasz ekkor viszont még mindig nem teljeskörű. Tétélezzük fel, hogy egy apa privát profilról posztol gyermekéről, a tartalmat ennek értelmében csak az apa ismerősei láthatják, ugyanakkor előfordulhat, hogy valaki a tartalmat nyilvánosan aztán tovább-

¹⁵⁰ Sheila DONOVAN: “Sharenting”: The Forgotten Children of the GDPR. *Peace Human Rights Governance*, Vol. 4., No. 1. (2020) 35–59.

¹⁵¹ BESSANT–SCHNEBBE (2022) i. m. 354.

¹⁵² C-101/01 Lindqvist, ECLI:EU:C:2003:596.

osztja, vagy más platformokra is feltölti. Megszorító értelmezést alkalmazva azzal lehetne érvelni, hogy bár a GDPR nem határozza meg kifejezetten, hogy a „kizárólag személyes vagy otthoni tevékenység” céljából történő adatkezelés kizárólag a közösségi média felhasználójának háztartásában vagy a közeli családtagokkal és barátokkal történő információmegosztást jelent, ennek kellene a mentesség alkalmazásának alapjául szolgálnia.¹⁵³ Következésképpen tehát a kivétel nem vonatkozna a fenti példában említett apára, hiszen feltételezhetően nem csak a családja tartozik bele ismerősi körébe. Bár ez az álláspont maximális védelmet biztosítana a gyermekek számára, a valóságban azt eredményezné, hogy számos szülő adatkezelőnek tekintenének, és ezáltal a GDPR teljes körű kötelezettségei vonatkoznának rájuk, amely mind a jogalkotó szándékával, mind a praktikusság elvével ellentétes lenne. Az elméleti megközelítésen túl javasolt a GDPR, és különösen a 17. cikk gyakorlati megfontolása is. Bár Iskül és Joamets joggal érvel azzal, hogy a 17. cikk alkalmazásával a gyermek, amennyiben a fenti okfejtés alapján az adott esetre vonatkozik a GDPR, élhessen a törléshez való jogával, kérdések merülnek fel azzal kapcsolatban, hogy erre van-e *valós* lehetősége a gyermeknek.¹⁵⁴ Térjünk vissza a fentebb említett Facebook példára! Egy 13 év alatti gyermeknek milyen lehetőségei lennének arra nézve, hogy töröltesse magáról szülője által megosztott képet, amiről tudomást szerez? Regisztrálni – jogszerűen – nem tud a platformra, hiszen az megtiltotta ennek lehetőségét, feltételezhetően még nem tud megengedni magának egy adatvédelmi joggal foglalkozó ügyvéd asszisztenciáját, szülei pedig nem biztos, hogy hajlandóak arra, hogy a képet eltávolítsák.

Legvégül érdemes egy bekezdés erejéig visszatérni az amerikai szabályozás és a GDPR potenciális kapcsolatára. Keltie Haley tanulmányában kifogásolja, hogy az amerikai gyermekek nem élhetnek a törléshez való joggal és a mechanizmus implementálását proponálja az amerikai szabályozási keretrendszerbe.¹⁵⁵ Ennek módját kétféleképpen közelíti meg. Az első megoldás technikailag egyszerűbbnek hat; az Egyesült Államok nemes egyszerűséggel átvehetné az Európai Unió törléshez való jogának keretrendszerét azáltal, hogy a keresőmotorokra ruházza a felelősséget az eltávolítási kérelmek elbírálásáért, így mind a kiskorúak, mind a felnőttek közvetlenül kérhetnék a keresőmotorok találatáiból a nem releváns adatokra mutató linkek eltávolítását egy online űrlap benyújtásával.¹⁵⁶ A második megoldás ennél egy fokkal közvetettebb implementációt előfeltételez: a törléshez való jogot az amerikai bíróságoknak és az adatvédelmi szerveknek esetjogi és felügyeleti mechanizmusok mentén kialakított precedensrendszerrel lehetne bevezetni. Ugyan kikényszeríthetőségi és átültetési kérdések mind a két kérdés kapcsán felmerülnek, Haley javaslata egyértelműen átfogóbb megoldást nyújtana a jelenleg COPPA-központú adatvédelmi mechanizmusok sharenting-specifikus alkalmazása során.

¹⁵³ BESSANT–SCHNEBBE (2022) i. m. 354.

¹⁵⁴ ISKÜL–JOAMETS (2021) i. m. 115.

¹⁵⁵ HALEY (2020) i. m.

¹⁵⁶ Uo. 1019.

Kiemelendő az uniós szabályozás kapcsán a DSA¹⁵⁷ is mint új(abb) lehetőség a sharenting-tartalmak korlátozására. A DSA mint az európai „platformjog”¹⁵⁸ mérföldköve a 16. cikkben foglalt bejelentési és cselekvési mechanizmuson keresztül lehetőséget teremt arra, hogy a bejelentő személy vagy szervezet jelentsen szerintük jogellenes tartalmakat. Ugyan a 13 éves kor alatti felhasználó e mechanizmust, a DSA fogalmával élve, az online óriásplatformok nagytöbbségén nem vehetné igénybe, figyelembe véve, hogy az összes nagy közösségi médiaplatform 13 éves korhoz köti a regisztrációt, a 13 évnél idősebb felhasználóknak lehetőséget nyújt a rendelet arra, hogy a róluk közölt jogellenes tartalmat bejelentsék és a platform ezek után – amennyiben úgy találja, hogy a bejelentő bejelentése megalapozott – eltávolítsa a tartalmat.¹⁵⁹ A (71) preambulumbekzdés és a kapcsolódó 14. cikk (3) bekezdés, illetve 28. cikk értelmében a platformok kötelesek lesznek mind az általános szerződési feltételeiket, mind szolgáltatásaikat oly módon nyújtani, hogy a kiskorúak magas szintű védelme és biztonsága garantált legyen. Üdvözlendő lenne e körben, ha a platformok, akár a kiskorúak számára érthető felhasználási feltételekben [14. cikk (3) bekezdés] említést tennének arról, hogy a róluk közölt tartalmak kapcsán van joguk és lehetőségük fellépni.

Lezárva az európai szabályozási kérdéskört, érdemes kitérni még a francia sharenting-törvényre, amely a nemzetközi sajtóban legtöbbször „sharenting-tiltó” törvényként híresült el.¹⁶⁰ A törvény mottója, hogy „a szülők feladata a gyermekek magánéletének megvédeése,¹⁶¹ „zászlóshajó”¹⁶² rendelkezése szerint pedig a legextrémebb sharenting-esetekben a családjogi bíróság a szülői hatalom kényszerű részleges átruházását rendelheti el a képmásjogok gyakorlásának esetére.¹⁶³ A jogszabályt 2024. február 19-én hirdették ki,¹⁶⁴ több helyütt módosítja a francia polgári törvénykönyvet. A Code civil 372–1. § értelmében a szülők életkoruknak és érettségi fokuknak megfelelően bevonják gyermekeiket a képmáshoz való jog gyakorlásába. Érdekeség, hogy a francia törvény kitér arra az esetre, ha a szülők nem értenek egyet a gyermekről való posztolás kapcsán. Ebben az esetben a szülők közötti, a gyermek képmáshoz fűződő jogainak gyakorlásával kapcsolatos nézeteltérés esetén megtiltható, hogy az egyik szülő a másik szülő engedélye nélkül bármilyen, a gyermekre vonatkozó tartalmat közzöljön.¹⁶⁵

¹⁵⁷ 2022/2065 rendelet a digitális szolgáltatások egységes piacáról és a 2000/31/EK irányelv módosításáról (a digitális szolgáltatásokról szóló rendelet, DSA).

¹⁵⁸ ZÓDI Zsolt: *Platformjog*. Budapest, Ludovika, 2023.

¹⁵⁹ Ld. DSA pr. (52).

¹⁶⁰ Laura KAYALI: France Aims to Protect Kids from Parents Oversharing Pics Online. *Politico*, 2023. február. 28. <https://rb.gy/mw60mg> ; Daisy TURNBULL: Mums and Dads, Are You Guilty of ‘Sharenting’? In France It’s a Crime. *The Sydney Morning Herald*, 2023. június 3. <https://rb.gy/hjbhb8>

¹⁶¹ KAYALI (2023) i. m.

¹⁶² Ysé RIEFFEL: French MPs Examine Bill on Children’s Right to Privacy on Social Media. *Le Monde*, 2023. március 6. <https://rb.gy/al5e1d>

¹⁶³ Article 4, 377. § Code Civil.

¹⁶⁴ Loi n° 2024-120 du 19 février 2024 visant à garantir le respect du droit à l’image des enfants.

¹⁶⁵ 377. § Code Civil.

6. Iránytű szülőknek és szabályozóknak

A Globális Észak országaiban élő gyermekek átlagosan 81%-a rendelkezik valamilyen online jelenléttel 2 éves kora előtt (USA-ban 92%, Európában 73%),¹⁶⁶ az Ofcom beszámolója szerint az egyesült királyságbeli szülők 56%-a sharentingel,¹⁶⁷ Kanadára, Új-Zélandra és Japánra nézve is hasonló számokat mutattak ki felmérések.¹⁶⁸ A sharenting mint digitális jelenség nem *megszüntethető* vagy *eltörölhető* – a naponta több millió, gyermekekről megosztott kép ugyanis szerves, inherens részévé vált a közösségi médiahasználatnak és a gyermek digitális identitásának kialakulásának is. Ahhoz viszont, hogy a fentebb említett kockázatok elkerülhetőek legyenek, érdemes figyelembe venni a szakirodalom által javasolt megoldásokat és gyakorlatokat. Lezárásként olyan „legjobb gyakorlatokat” ismertetek, amelyekkel jelentősen mérsékelhetőek a sharenting káros hatásai, elkerülhetőek a családon belüli konfliktusok és megelőzhető a súlyosabb, externális veszélyeknek kitettség is. Az összesen 22 javaslatot két nagy csoport szerint összesítem: (1) szülőknek szóló javaslatok és (2) tudatosítási és szabályozási javaslatok szerint.

Javaslatok szülők számára

1. Elővigyázatosság posztolásnál. A szülőknek fel kell tenniük magukban azt a kérdést posztolás előtt, hogy az általuk közölni kívánt tartalom tartalmaz-e bármilyen olyan információt, amellyel potenciálisan vissza lehet élni, nem csak a posztolás után közvetlenül, hanem a jövőben bármikor.¹⁶⁹
2. A gyermek jövőjének figyelembevétele.¹⁷⁰ A sharenting-tartalom közzététele előtt a szerzők javasolják, hogy a szülők mérlegeljék, hogy az általuk posztolni kívánt tartalom negatív befolyással lehet-e később gyermekük jövőjére nézve.
3. A túl személyes és kínos tartalmak megosztásának elkerülése. Ahogy Kopecky és társai fogalmaznak: „Ami nekünk aranyosnak tűnik, az másoknak nem biztos, hogy az”, így érdemes minden intim pillanatról készült kép posztolását elkerülni a különböző felületeken.¹⁷¹
4. A beleegyezés fontossága. A gyermekkel való egyeztetés két szempontból is hasznos. Egyfelől, nagymértékben megelőzhetőek az interperszonális konfliktusok,¹⁷² továbbá a gyermek aktív részesévé válhat digitális identitása formálásának egészen fiataloktól kezdve. Érdemes lehet egy sajátos „vétőjogot” alapítani a gyermek részére, amely azt jelenti, hogy a gyermek megvétőzhatja

¹⁶⁶ FERRARA et al. (2023) i. m.

¹⁶⁷ Holly HANCOCK: The Impact of the Image on Personal Life: Is Current Law out of Focus? *Journal of Media Law*, Vol. 13., No. 1. (2021) 54–80.; AYDOĞDU et al. (2023) i. m.

¹⁶⁸ Davide CINO – Silvia DEMOZZI – Kaveri SUBRAHMANYAM: ‘Why Post More Pictures If No One Is Looking at Them?’ Parents’ Perception of the Facebook Like in Sharenting. *The Communication Review*, Vol. 23., No. 2. (2020) 122–144.

¹⁶⁹ KOPECKY et al. (2020) i. m. 5.

¹⁷⁰ Uo.

¹⁷¹ Uo.

¹⁷² СИБАК–ТРАКС (2019) i. m.

azoknak a tartalmaknak a közzétételét, amelyeket semmiképpen sem szeretne, hogy kikerüljenek bármilyen felületre.¹⁷³

5. A különböző platformok és webhelyek adatvédelmi szabályainak megismerése. A szülőknek tisztában kell lenniük az általuk használt oldalak szabályzataival, az egyes platformok biztonsági kockázataival, valamint a szabályzatok változásaival.¹⁷⁴ Ezzel kapcsolatban kifejezetten üdvözlendő, hogy a TikTok kvázi „kisokos” formában is elérhetővé tette szabályzatát, röviden összefoglalva a legfontosabb rendelkezéseket a platformhasználat során.
6. A pontos lokáció megjelölésétől való tartózkodás. A pontos lokáció megosztása számtalan veszéllyel járhat,¹⁷⁵ a sharentingelő szülők többsége ugyanakkor legtöbbször nem veszi figyelembe ennek veszélyforrásait.¹⁷⁶ Érdemes a lokáció megjelölését vagy elkerülni (amennyiben automatikusan jelenik meg a lokáció a posztoláskor, akkor publikálás előtt eltávolítani), vagy ha mindenképpen szeretnék helyszínt csatolni a megosztani kívánt tartalomhoz akkor a pontos geolokációs helyzet azonosítására legkevésbé alkalmas helyszínt érdemes megadni.
7. Google Alerts beállítása. Érdemes a szülőknek beállítani figyelmeztetőt, ha gyermekükről valamilyen tartalom felkerül az internetre. A keresőmotor ezt követően megadott időszakonként értesíti a szülőket, ha a keresési találatnak megfelelő tartalmat talált.
8. Meztelen és félmeztelen fotók közzétételének tilalma. A gyermekeket meztelenül vagy félmeztelenül ábrázoló képek posztolásától minden esetben tartózkodni kell. Egyfelől, az externális veszélyek elsődlegesen az ilyen tartalmakat érintik, másfelől, kifejezetten ezek a tartalmak károsak a gyermekek mentális és lelki egészségére.¹⁷⁷
9. Fiók-karbantartás és tartalomtörlés. Javasolt, hogy a korábban megosztott sharenting-tartalmakat, különösen, ha azok a fentebb említett intim vagy kínos kategóriába tartozó tartalmak, töröljék a szülők. Ugyan visszamenőlegesen nem megelőzhetőek az esetleges kockázatok, a tartalmak utólagos törlése így is preventív erővel hathat egy potenciális visszaélés vonatkozásában.
10. Problémás tartalmak jelentése. Amennyiben a szülő úgy érzékeli, hogy egyes felhasználók, akiket ő nem, vagy csak felületesen ismer, szisztematikusan interakcióba kerül az általa megosztott sharenting-tartalmakkal, azokat felhasználja vagy visszaél a szülő által megosztott tartalmakkal, érdemes a platform bejelentési mechanizmusait igénybe véve jelezni a problémát.
11. A gyermek egészségügyi adatainak óvása. Bár több száz alkalmazás kínál egészségügyi adatokkal dolgozó megoldásokat a gyermek betegsége, viselkedése vagy nevelése kapcsán, érdemes a lehető legnagyobb körültekintéssel

¹⁷³ STEINBERG (2017) i. m.

¹⁷⁴ Uo. 878–879.

¹⁷⁵ TARTARI et al. (2023) i. m.

¹⁷⁶ HALEY (2020) i. m.

¹⁷⁷ OUVREIN–VERSUIJVEL (2019) i. m.

használni ezeket az appokat. Iwaya és társai tanulmányából kiderül, hogy az ilyen appok sokszor a felhasználó számára ismeretlen harmadik fél alkalmazásokkal vannak összekötve (többek között adat alapú marketingcélokból), továbbá működésük és adatmegosztásuk nem átlátható módon zajlik.¹⁷⁸

12. A gyermek arcának el- és kitakarása. Ferrara és társai aláhúzzák, hogy a sharentinggel járó kockázatok, így különösen a személyiséggel való visszaélést érintő problémák mérséklésére javasolt lehet olyan képek megosztása, ahol a gyermek arca nem látszik vagy utólagosan ki van takarva.¹⁷⁹

Illusztráció a 12) pontra Caitlin Wylie írásából.¹⁸⁰

13. Szélesebb családi körrel való együttműködés és sharenting-tudatosítás. Ahogy a fogalmaknál is említettem, a sharenting sok esetben a család más tagjait is érinti, különösen a nagyszülőket. A szülők számára javasolt, hogy világosítsák fel a családtagokat az egyes felületek szabályzatai és a sharentinggel járó kockázatok tekintetében.

¹⁷⁸ Leonardo Horn IWAYA et al.: On the Privacy of Mental Health Apps. *Empirical Software Engineering*, Vol. 28., No. 1. (2022).

¹⁷⁹ FERRARA et al. (2023) i. m.

¹⁸⁰ Caitlin WYLIE: Innocent Images? The Ethics of Sharing Your Children's Photos Online. *Platypus*, 2019. <https://rb.gy/l2sfgu>

Tudatossági, szabályozási és kutatási javaslatok

1. Sharenting kampányok indítása. 2023-ban elindult az egyik legnépszerűbb globális sharenting-kampány a Deutsche Telekom részéről.¹⁸¹ A körülbelül háromperces videó bemutatja a sharenting veszélyeit a cyberbullyingtól kezdve, az adatokkal való visszaélésen át, egészen a potenciális gyermekpornográf tartalmak megjelenéséig. A kampányvideó újító eszköze, hogy egy kiskorú gyermekről készült képet mesterséges intelligencia segítségével serdülőkorúvá montírozták és az ő tolmácsolásában hangzanak el a sharenting veszélyei. Az ilyen típusú kampányok elősegítik a kritikai és a kreatív-innovatív gondolkodást is.¹⁸²
2. Sharenting kutatások indítása. Jelenleg egy magyarországi empirikus kutatás készült sharenting-attitűdök kapcsán Buvár Ágnes és Orosz Gábor tollából; a szerzők egyetemisták attitűdjét vizsgálták a szponzorált és nem szponzorált sharenting-tartalmak tekintetében.¹⁸³ Érdemes lenne ugyanakkor további empirikus kutatást végezni Magyarországon, különösen annak fényében, hogy több modell is rendelkezésére áll a kutatók számára. A tudományos eredmények mellett a sharenting-kutatások elindulása fontos lenne a szülői tudatosság feltérképezésében, a gyermekek attitűdjeinek vizsgálatában, a leggyakrabban felmerülő interperszonális konfliktusok azonosításában és a szabályozási részek megtalálásában is.¹⁸⁴
3. Gyermekek tudatosítása. Iskolás kortól kezdve javasolt lehet médiatudatossági oktatást tartani a sharentingről mint jelenségről és azokról a hatásokról, amelyek őket érintik. E helyütt érdemes lehet olyan prezentációk és audiovizuális eszközök használatát (tudatosítási videók, grafikák), amelyek elősegítik a gyermekek jogainak megértését és lehetőségeit az online térben.
4. Figyelmeztető értesítések. A gyermekek adatvédelmének biztosításához érdemes lenne a különböző platformoknak figyelmeztető értesítéseket implementálniuk posztolás előtt. A gyakorlatban erre egyelőre nincs precedens, a népszerű közösségi médiafelületek egyike sem használ „*first-control*” értesítést, ugyanakkor javasolt lehet, hogy amennyiben – akár mesterséges intelligencia segítségével – a platform érzékeli, hogy a szülő, vagy más a gyermekről posztol képet, az adott tartalom nyilvános közzététele előtt egy figyelmeztető

¹⁸¹ Nachricht von Ella | Without Consent. *Deutsche Telekom*, 2023. szeptember 4. <https://rb.gy/cv37bm>

¹⁸² ACZÉL Petra: Az új. In: LÁNYI András – LÁSZLÓ Miklós (szerk.): *Se vele, se nélküle?* Budapest, Wolters Kluwer, 2014. 28.

¹⁸³ Ágnes BUVÁR – Gábor OROSZ: Adult-Focused Sharenting Does Not Pay out: Sharenting in Sponsored Posts Elicits Negative Ethical Attitudes If the Product Is Adult-Related, but Not When It Is Child-Related. *Journal of Marketing Communications*, 22 Apr. 2023. 1–21. <https://doi.org/10.1080/13527266.2023.2208122>

¹⁸⁴ Bri STORMER et al.: Caregiver Psychological Maltreatment Behaviors Toward Children on TikTok. *Child Maltreatment*, Vol. 29., No. 4. (2023). DOI: 10.1177/10775595231211616

ablakot jelenítene meg, röviden kitérve a gyermekfotók megosztásának veszélyeire.¹⁸⁵

5. Egységes gyermekvédelmi szabályok a platformokon. Jelenleg a nagy közösségi médiaplatformok eltérő módon szabályozzák vagy éppen nem szabályozzák a gyermekekről közzétett tartalmakat.¹⁸⁶ E téren előnyös lenne és a platformok számára sem jelentene helyzeti vagy versenyhátrányt, ha a gyermekekről készült képek tekintetében egységes szabályozást implementálnának.
6. *Fast-track* szignálási lehetőség gyermekek részére a közösségi médiaplatformokon. A sharenting-tartalmak jelentése tekintetében a gyermekek részére érdemes lenne létrehozni könnyített (*fast-track*) bejelentési mechanizmusokat, amelyeket az adott platform tartalommoderálási rendszere prioritásként kezelne. Ez a lehetőség adekvát megoldást nyújtana többek között a szülők által feltöltött intim, testet nem takaró vagy kínos fotók eltávolítására.
7. A francia sharenting törvény átvétele. Bár a kiskorúak személyiségi jogsértései kapcsán a 2001. évi CVIII. törvény az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről 13. § (13) bekezdése bizonyos körülmények között lehetőséget ad a kiskorú jogosult személyiségi jogát sértő tartalmú információ eltávolítására. Érdemes lenne a szabályt kiegészíteni a francia sharenting-törvényben foglalt rendelkezésekkel is.
8. Az influencer-sharenting szigorúbb szabályozása.¹⁸⁷ A szabályozás területén érdemes lenne szigorítani az ilyen típusú reklámegyütműködések szabályain.¹⁸⁸ Ugyan az influencer-sharenting páratlanul népszerű napjainkban,¹⁸⁹ számtalan jogi és etikai dilemmát felvet a szülők azon gyakorlata, hogy lényegében gyermekeikkel adnak el termékeket. Fineman kiemeli, hogy a „gyermekmonetizálás” gyakorlata több ezer, ha nem százezer dolláros bevétellel jár a szülőknek,¹⁹⁰ úgy, hogy lényegében a gyermek nem járult hozzá ahhoz,¹⁹¹ hogy reklámarc legyen, továbbá sok esetben nem is részesül arányosan a befolyó összegekből.¹⁹²

¹⁸⁵ Ld. ehhez: John DEMPSEY et al.: Children Designing Privacy Warnings: Informing a Set of Design Guidelines. *International Journal of Child-Computer Interaction*, vol. 31 (2022).

¹⁸⁶ LAVORNA et al. (2022) i. m.

¹⁸⁷ Vö. BUVÁR–OROSZ (2023) i. m.

¹⁸⁸ YATES (2023) i. m.

¹⁸⁹ Arantxa VIZCAÍNO-VERDÚ et al.: 'No Moral Integrity': Influencer Sharenting and Parental Protective Perception. *Análisi*, Vol. 69. (2023) 11–31.

¹⁹⁰ FINEMAN (2023) i. m.

¹⁹¹ Elisabeth VAN DEN ABEEL – Liselot HUDDERS – Ini VANWESENBECK: Managing Authenticity in a Kidfluencers' World: A Qualitative Study with Kidfluencers and Their Parents. *New Media & Society* (2024).

¹⁹² Ehhez ld. bővebben: Ylva ÅGREN: Branded Childhood: Infants as Digital Capital on Instagram. *Childhood*, Vol. 30, No. 1. (2022); Gavin FELLER – Benjamin BURROUGHS: Branding Kidfluencers: Regulating Content and Advertising on YouTube. *Television & New Media*, Vol. 23., No. 6. (2021).

9. Nemzetközi és európai *sharenting*-kutatásokhoz való csatlakozás. 2020-ban az EU Kids Online projektben, reprezentatív, az Unió 19 országára kiterjedő ifjúságkutatást végeztek, specifikusan mérve az európai *sharenting*-trendeket is.¹⁹³ Magyarország Európa azon kevés országai közé tartozott, amely nem vett részt a mérésben. Az ilyen típusú kutatásokban való aktív részvétel alkalmas lenne arra, hogy a *sharenting*et mint regionális problémát mélyebben lehessen vizsgálni és globális megoldásokat lehessen adni a felmerülő kérdésekre.

7. Következtetések

Koltay András gondolatát idézve, ha „a médiajog művelői a pillanat mesterei, a jogtudomány Kőműves Kelemenjei,¹⁹⁴ az újmédia jelenségek, így a *sharenting* kutatói a tudomány *Sziszüphoszai*: mire a kutató összegyűjtötte a megfelelő mennyiségű irodalmat, végez az adatgyűjtés és -feldolgozás fáradtságos teendőivel és megírja tanulmányát, már a dolgozat publikálása előtt a kutatott jelenség átalakul, alapjaiban megváltozik vagy szerencsétlenebb helyzetben egy másik kutató előbb megjelenteti eredményeit róla. A *sharenting* „kősziklájának” görgetése tehát nem kecsesít a természettudományok számszerűsíthető, megkérdőjelezhetetlen *valódiságával*: a „görgetés” maga nemesedik tudománnyá és a cél elérhetőségének illúziója válik a kutató „örömvé,” hogy Albert Camus, 1942-ben fogant gondolatait parafrázeáljam.¹⁹⁵ A mitológiából ismert Holtak Bírái ugyanis nem ravaszsgából görgetik a kutató elé az átlendíthetetlen kősziklát; a digitális, „legújabb média” jelenségek sajátos, megmásíthatatlan természete, hogy ne lehessen múlhatatlan állításokat tenni róluk, az érdeklődő kutatónak mégis *feladata* kísérletet tenni rá.

Jelen írásban e feladatot a *sharenting* koncepcionalizálásával, így a hazai jogirodalomban a *sharenting* fogalmának egyik elsőkénti szintetizálásával, a *sharenting*re vonatkozó empirikus és elméleti tanulmányok összefoglalásával és a nemzetközi szabályozás, így különösen az ENSZ, az amerikai és az európai keretrendszerek bemutatásával igyekeztem teljesíteni. A tanulmány a leíró, ismertető szekcióit bővítve gyakorlati tanácsokat is bemutatva, amelyek útmutatóként szolgálhatnak a biztonságosabb és átláthatóbb *sharenting*-gyakorlat kapcsán. A dolgozat ugyanakkor azon túl, hogy a *sharenting* jelenségét meg kívánja gyökereztetni a hazai (jog)irodalomban, leginkább felhívás – felhívás további *sharenting*-kutatások végzésére, partikuláris szabályozási kérdések feltárására és általánosságban véve a *sharenting*nek mint *univerzális* jelenség diskurzusának, diszkussziójának bővítésére.

¹⁹³ David SMAHEL et al.: EU Kids Online: Survey results from 19 countries. *EU Kids Online*, (2020) 121–125.

¹⁹⁴ KOLTAY András: *Magyar és európai médiajog*. Budapest, Wolters Kluwer, 2019. 42.

¹⁹⁵ Albert CAMUS: *Sziszüphosz mítosza*. Budapest, Helikon, 2022.

